

OFI

ÚJGENERÁCIÓS tankönyv

Anyanyelv

és kommunikáció

főnév

szófajok

ige

mondatfajták

szó

mondat

szöveg

igekötő

melléknév

Anyanyelv
és kommunikáció

3. osztályosoknak

Anyanyelv és kommunikáció

3. osztályosoknak

A kiadvány 2017. 04. 04-től 2022. 08. 31-ig tankönyvi engedélyt kapott a TKV/2284-11/2017. számú határozattal.

A tankönyv megfelel az 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI-rendelet 1. melléklete Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyama számára megnevezésű kerettanterv 1.2.1. Magyar nyelv és irodalom tantárgy előírásainak.

A tankönyvvé nyilvánítási eljárásban közreműködő szakértők: POMÁZI IMRÉNÉ, KEMPFNER ZSÓFIA

Tananyagfejlesztők: BENKŐNÉ NYIRŐ JUDIT, DIÓSSYÉ NANSZÁK ANDREA, JEGESI KRISZTINA, KÓRÓDI BENCE

Alkotószerkesztő: BENKŐNÉ NYIRŐ JUDIT, KÓRÓDI BENCE

Vezető szerkesztő: KÓRÓDI BENCE

Tudományos-szakmai szakértő: GAJDONÉ DR. GÖDÉNY ANDREA, DR. NAGYHÁZI BERNADETTE

Pedagógiai szakértő: BOSÁNYI ÉVA

Nyelvi szakértő: HEDVIG OLGA MÁRIA

Olvasószerkesztő: BARTUS CSILLA

Fedélterv: SLEZÁK ILONA

Látvány- és tipográfiai terv: KAJTÁR LÁSZLÓ

Illusztrációk: BECKSI LEONÓRA

Fedéllusztráció: TÉNYI KATALIN

Fotók: © 123RF, © Cultiris Kulturális Képügynökség, Wikipedia

A tankönyv szerkesztői köszönetet mondanak a korábban készült tankönyvek szerzőinek. Az általuk megteremtett módszertani kultúra ösztönzést és példát adott e tankönyv készítőinek is. Ugyancsak köszönetet mondunk azoknak az íróknak, költőknek, képzőművészeknek, akiknek alkotásai tankönyveinket gazdagítják. Köszönjük azoknak a tanároknak és diákoknak a munkáját, akik hasznos észrevételeikkel és javaslataikkal hozzájárultak e kiadvány végső változatának kialakításához.

© Eszterházy Károly Egyetem, 2017

ISBN 978-963-436-047-6

Eszterházy Károly Egyetem

3300 Eger, Eszterházy tér 1.

Tel.: (+36-1) 235-7200,

Fax: (+36-1) 460-1822

Vevőszolgálat: vevoszolgalat@ofi.hu

A kiadásért felel: dr. Liptai Kálmán rektor

Raktári szám: FI-501010301/1

Műszakiiroda-vezető: Horváth Zoltán Ákos

Műszaki szerkesztő: Horváth Zoltán Ákos, Kóródiné Csukás Márta

Nyomdai előkészítés: Dániel Andrea, Kajtár László

Terjedelem: 14,42 (A/5) ív, tömeg: 315 gramm

1. kiadás, 2017

A könyvben felhasználásra került a Beszéd és anyanyelv – Nyelvtan-helyesírás tankönyv 3. osztályosoknak című mű, Műszaki Kiadó, 2011.

Szerző: Jegesi Krisztina

Grafikus: Becski Leonóra

Alkotó- és felelős szerkesztő: Kóródi Bence

Az újgenerációs tankönyv az Új Széchenyi Terv Társadalmi Megújulás Operatív Program 3.1.2-B/13-2013-0001 számú, „A Nemzeti alaptantervhez illeszkedő tankönyv, taneszköz és Nemzeti Köznevelési Portál fejlesztése” című projektje keretében készült. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tudnivalók a tankönyvedről

A tankönyved fejezetekre, azon belül leckékre tagolódik. Minden fejezet elején egy kétoldalas kép található. Ezeket külön is nézegetheted, beszélgethetsz róluk a társaddal, de feladatokat is kapsz hozzájuk a fejezeten belül.

Kérés vagy parancs?

A lecke címe alatt mindig olyan kérdést, feladatot találsz, amellyel mozgósíthatod előzetes tudásodat a témáról. Fel tudsz készülni az aznapi tanulnivalókra.

Közös és saját nevek

Gyűjtsétek össze a környezeteken lévő utak, utcák, terek nevét! Mi a közös bennük? Miért van saját nevük is? Beszéljétek meg!

4. a) Olvasd el a csoportosított szavakat!

piros	nagy	lép	játszik	autó	asztal
szép		olvas		torta	ház
illatos	okos	tanul	ül	építőköcska	

b) Melyik szócsoporthoz tartozik? Válaszd ki, melyik címke melyikhez való! Mondd el!

cselekvések

tulajdonságok

tárgyak neve

c) Gyűjtsétek párban minden csoportba újabb szavakat!

A nagyítóval jelölt, színes háttéren lévő szöveg összefoglalja, amiről addig tanultál, és amit előtte már a saját szavaiddal meg is foglalmaztál.

A közös nyelvi jellemzőik alapján (például élőlények cselekvése, tárgyak neve vagy tulajdonsága) azonos csoportba tartozó szavakat **szó-fajoknak** nevezzük.

Mit tudok?

FŐNÉV

A FŐNÉV CSOPORTJAI

KÖZNÉV

Közös nevek
(fiú, virág, autó, patak)

TULAJDONNÉV

Saját, megkülönböztető nevek
(Csaba, Országház, Duna).

Az összefoglaló szöveg lényegét a gondolatterkép közli. Nézd meg mindig figyelmesen! Fűzz hozzá magyarázatot, keress példákat! Ezt is használhatod összefoglalásra, tanulásra, ismétlésre.

ISMÉT EGYÜTT! ISMÉT ELJÜNK!

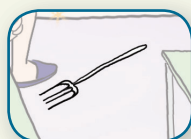

A hangok és a betűk

Vissza a hangokig, betűkig!

Mi történik a fejezetnyitó képen? Mondd el! Melyek azok az események, amelyek a valóságban is megtörténhetnek? Melyek azok, amelyek nem?

1. a) Keresd meg a képeket a fejezetnyitó képen! Mondd ki a nevüket!

- b) Mondd ki a szavakat hangokra bontva! Melyik közülük a leghosszabb szó? Melyik a legrövidebb?

2. Kövesd a szemeddel az ábécé betűit! Először csak a magánhangzót jelölő betűket olvasd! Majd csak a mássalhangzókat!

a	á	b	c	cs	d	dz	dzs	e	é	f
g	gy	h	i	í	j	k	l	ly	m	n
ny	o	ó	ö	ő	p	q	r	s	sz	t
ty	u	ú	ü	ű	v	w	x	y	z	zs

3. a) Gyűjtsetek magánhangzóval kezdődő szavakat a fejezetnyitó képről! Mondjátok el egymásnak párban!

- b) Soroljatok fel mássalhangzóval kezdődő szavakat is!

4. Figyeld meg a fejezetnyitó képet! Találd ki a szavakat a megadott betűk alapján! Nevezd meg őket!

s ? rk ? ny, k ? nyv, ? szt ? l, v ? r ? g ? bl ? k

5. Találd ki, melyik betű hiányzik a szavak elejéről! Mondd ki a hiányzó betűt jelölő hangot, majd olvasd fel a szavakat!

? → k a r
? → l s z i k
? → k a d

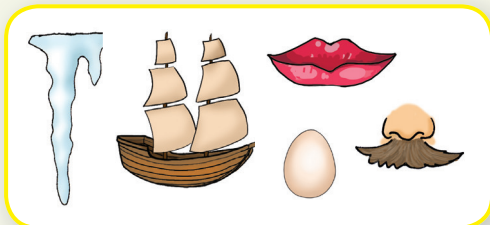
? → e l í d
? → í n e s
? → é p

? → é t á l
? → e g í t
? → í r

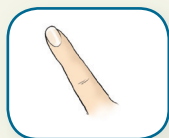
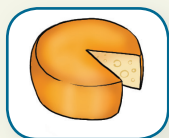
6. Változtasd meg a szavakban a magánhangzót! Mindig új szót mondj!

szél	sz [?] l	sz [?] l	sz [?] l	sz [?] l ...
lep	l [?] p	l [?] p	l [?] p	l [?] p ...
kár	k [?] r	k [?] r	k [?] r	k [?] r ...

7. a) Fogalmazd meg, milyen szabály alapján csoportosítottuk a képeket!

b) Melyik fenti keretben helyeznéd el az alábbi képeket?

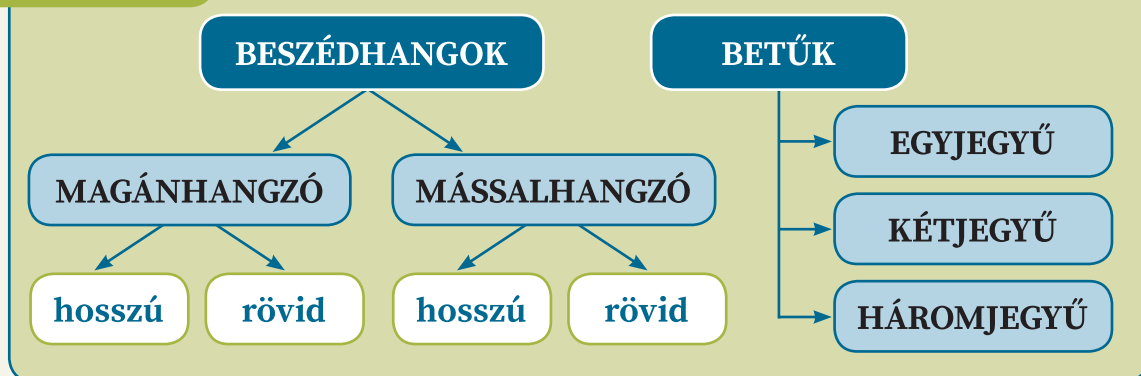

8. Olvasd el a hiányos szöveget úgy, hogy a hiányzó betűknek megfelelő hangot is kimondod! Mit veszel észre?

Ági a bab [?] ival játszo [?] a kertben. Napsütö [?] e re [?] el volt. Az [?] gen egyetlen felh [?] sem látszo [?]. Virági [?] at úszo [?] a levegőben, és a ház-tet [?] n hangosan énekelt a fekete rig [?].

(Schmidt Egon: A nyári orgona vendégei, részlet)

Mit tudok?

A szavakat beszédhangokra bonthatjuk. A beszédhangok lehetnek **ma-gánhangzók** és **mássalhangzók**. A beszédhangokat írásban **betűkkel** je-löljük. A betűk állhatnak **egy**, **két** vagy **három jegyből** (o, j, b; cs, sz; dzs).

A szavak

Vissza a szavakig!

Játsszatok Utolsóból első szótag... (ró-ka, ka-kas) játékot a társaddal! Foglaltjátok mondatba az így kapott szavakat!

1. Lapozz a fejezetnyitó képhez! Gyűjts a kérdésekre felelő egyszavas választ!

Ki?

Mit?

Hol?

Hová?

Honnan?

Kivel?

Miről?

2. a) Olvasd el keretenként a szavakat! Melyik tárgyra vagy élőlényre vonatkoznak? Nevezd meg őket egy-egy szóval!

éles, szúr, fém, nyír

édes, gombóc, jeges, hideg

emlős, háziállat, nyávog

fényvédő, sötét, szemre való

b) Keresd meg őket a fejezetnyitó képen! Mondj velük egy-egy mondatot!

3. Egészítsd ki a szótagokat szavakká! Keress több megoldást!

ma

ma

ma

ka

ka

ka

ta

ta

ta

4. Olvasd fel szótagokra bontva a szavakat! Alkoss szabályt!

dió

háló

macska

kancsó

puttony

pingvin

messze

szellő

dodzsem

hattyú

bodza

rendőr

5. Mit jelentenek a következő szólások? Értelmezd őket egy szóval!

Töri a fejét.

Még a saját árnyékától is megijed.

Vág az esze, mint a borotva.

Malaca van.

6. a) Nevezd meg egy-egy közös szóval a szóoszlopokban szereplő szavakat! Írd le a füzetedbe betűrendben oszloponként a szavakat!

orvos	vívás	torta	mosogatószer
hangmérnök	birkózás	linzer	mosópor
informatikus	súlyemelés	rigójancsi	súrolószer
ügyvéd	cselgáncs	tiramisu	vízkeőoldó
karmester	úszás	muffin	hipó

b) Mondj te is minden csoporthoz egy-egy odaillő szót!

c) Gyűjtsétek össze az összetett szavakat! Hányat találtatok?

7. Melyik szó nem illik a többi közé? Válaszd ki soronként!

kalap	fejfedő	hajpánt	tököfödő	kalpag	főfödő
alszik	aluszik	alukál	ásít	szunyókál	durmol

8. a) Két-két keret szavai értelmileg összetartoznak. Miért? Beszéljétek meg!

b) Alkossatok a szópárokkal mondatokat!

kiabál, fáradt,
kalap, nevet

nappal, szép,
éhes, nagy

kacag, fejfedő,
ordibál, kimerült

kicsi, jóllakott,
éjszaka, csúnya

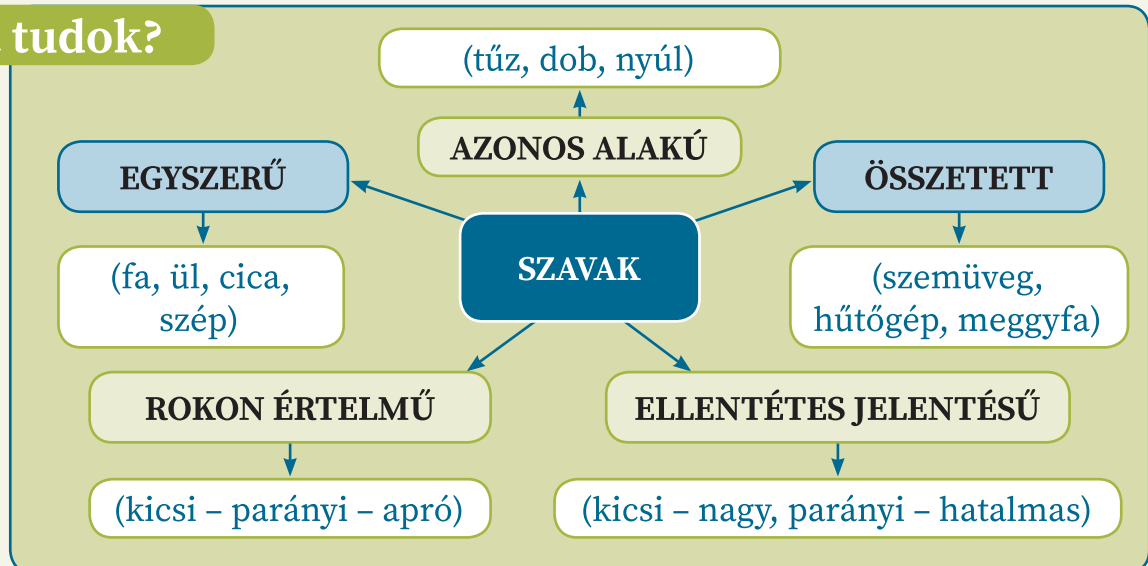
9. Fejezd be a mondatpárokat ugyanazzal a szóalakkal!

A kályhában fellobbant a . Ági a hajába csatot .

A tapsifüles másik neve: . A szomjas Bori a poharáért .

A kézilabdás éppen gólt . Kerek ritmushangszer neve: .

Mit tudok?

A mondatok

Vissza a mondatokig!

Meséljétek csoportban egy történetet a fejezetnyitó képről! Mindegyikőtök egy-egy mondatral folytassa tovább az eseményeket!

1. a) Minden mondatban találsz egy-egy oda nem illő szót. Olvasd fel a mondatokat kijavítva!

b) Válassz ki egyet, és fűzd tovább történetté!

A négylevelű lóhere szerecsent hoz.

Amikor kéményseprőt látsz, fogd meg a gondod!

A nagy sárban piszkos lett a cipóm.

Öt gömböc fagylaltot szeretnék!

Sajnos otthon fejtettem a tolltartóm.

2. Mely szókétyákkal cserélhetők ki a mondatok kiemelt szavai? Olvasd fel a szöveget úgy, hogy a kézzel írt szavak helyén a megfelelő szót mondd!

horgásztunk

nyaraltam

főztünk

nevezetes

megnéztük

sok

Az idei nyár számos kalandban bővelkedett. Két hétig vakációztam a nagyszüleimnél Debrecenben. A Hortobágyon megtekintettük a Kilenclükú hidat. A helyi ismerőseimmel több napot Debrecen híres fürdőhelyén töltöttünk. Ellátogattunk a Tisza partjára, ahol nagyapámmal pecáztunk. A legnagyobb halat én fogtam ki. Vacsorára halászlét készítettünk belőle.

3. a) Fejezd be az elkezdett mondatokat szóban!

Tegnap többször kerestelek, **hogy** ?.

Ma sokan vannak a strandon, **mert** ?.

A szél lefújta az ablakból a cserepet, **ezért** ?.

Időben indultam el az iskolába, **de** ?.

A táskámat letettem a padom mellé, **és** ?.

b) Játsszunk! Próbáljátok meg kicserélni mondatonként a színessel írt szót egy másik színezett szóval! Folytassátok úgy a mondatokat!

4.

a) Bontsd szavakra a betűhalmazt, és írd le a mondatot a füzetedbe!

afiúapirosnadrágbankéttőlcsértviszalanynaktelefagylalttal

b) Olvasd fel a mondatot! Csoportosítsd a szavait szóban!

Toldalékos szavak

Toldalék nélküli szavak

5.

a) Alkoss a szókétyákra írt szavakból mondatokat! Szükség esetén todalékold őket! Hasznáí fel minden szót! Ügyelj a szórendre is!

a gyerek

labda

vidám

a tó

dobál

nyár

a tanuló

nem

figyel

a tanító

néni

a terem

b) Ellenőrizd magad a fejezetnyitó kép segítségével!

6.

a) Keressétek meg, mely mondatok nem illenek a többi közé! Miért?

Folyamatosan szélesedik a vízi sportok köre. Ha izgalmas kikapcsolódásra vágysz, kipróbálhatod a barátaiddal a vízibanánt vagy a vízibobot is. A majmok egyik kedvenc eledele a banán. A vízisí már komoly ügyességet és sok gyakorlást kíván. Gyakorlásra leginkább a reggeli vagy a kora esti időszak alkalmas, mivel ekkor kisebb a hullámozás. A jó síbot lendületet ad a gyors, de biztonságos lesiklás-hoz bármilyen havon. Valamennyi vízi sporteszköz használatakor kötelező mentőmellényt viselni.

b) Olvasd fel a szöveget úgy, hogy az oda nem illő mondatokat kihagyod!

A mondat az üzenetünk **legkisebb egysége**. Az üzenet egy vagy több mondatból áll. A mondat egy vagy több szóból épül fel. Mondatainkban a szavak todalékkal vagy anélkül szerepelnek. A mondatot mindig **nagybetűvel** kezdjük, és a végére pontot (.), felkiáltójelet (!) vagy kérdőjelet (?) teszünk.

Közöljük, érdeklődünk!

Milyen mondatfajtákat tanultál már?
Milyen írásjellel zárultak? Idézd fel, mit tudsz róluk!

1. Olvasd fel a mondatpárokat kétféleképpen, a színessel írt szándéknak és a mondat végi írásjellek megfelelően!

Elfogyott a fagylalt.

(közölve,
megállapítva)

Holnap már kapható lesz.

(közölve,
megállapítva)

Elfogyott a fagylalt?

(érdeklődve,
tudakozódva)

Holnap már kapható lesz?

(érdeklődve,
tudakozódva)

2. a) Olvasd fel a mondatokat helyes hangjejtéssel!

Hány óra van? • Mára kellemes időt, nyári meleget jósoltak. • Nem lát-tad véletlenül az órámat? • Hol keressem? • Nem mondták, hogy esni fog. • Megnéznéd nekem a televízió mellett? • Nagyon borús-nak látom az eget. • Te sem találod? • Vajon hol lehet? • Nem hiszek a mai idő-já-rás-jelentésnek. • Magammal viszem az esernyőmet. • Elveszíthettem? • Úgy tűnik, feleslegesen cipeltem magammal. • Szép az idő.

b) Olvasd össze a kijelentő és a kérdő mondatokat! Mit tapasztalsz?

3. a) Olvasd fel a mondatokat a megfelelő kérdőszóval kiegészítve!

Mikor?

Hány?

Miért?

Milyen?

Ki?

?

késtél ilyen sokat?

?

színű az iskolatászkád?

?

indul a vonatod?

?

látta a hatalmas sárkányt?

?

gombóc fagylaltot adhatok?

?

odamentél-e tegnap?

b) Melyik mondathoz nem illik egyik kérdés sem? Indokold meg!

4. Az -e szócska csak a kérdőszó nélküli kérdésekbe illik. Miért?

5. a) Melyik szó mögé kerül az -e szócska? Állapítsd meg a helyét az alábbi kérdő mondatokban!

Van● kutya●? Sokat● ugra●? Meg●mondod● a címedet●?
Nem● mehetnénk● kicsit● gyorsabban●? Ez● a fagy● epres●?

- b) Olvasd fel a kérdéseket -e szócskával és anélkül! Beszéljétek meg, mi a különbség a két hanglejtés között!

6. a) Olvasd el a kijelentő mondatokat! Kérdezz a színes betűs részekre egész mondattal!

Nem tud úszni az idős néni.

A tóban rengeteg ember fürdik.

Az úszómester ügyel a rendre a tóparton.

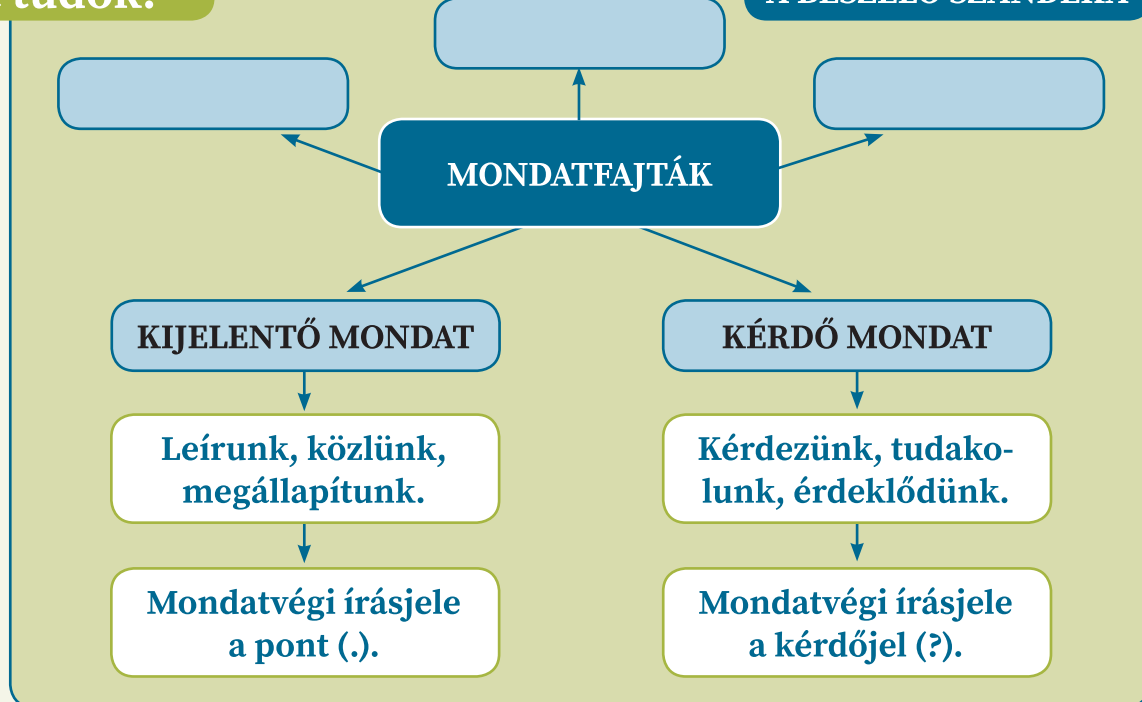
A strand nyolc órakor már zárva lesz.

- b) Úgy válaszolj, hogy a mondatban a kiemelt részek álljanak elől!

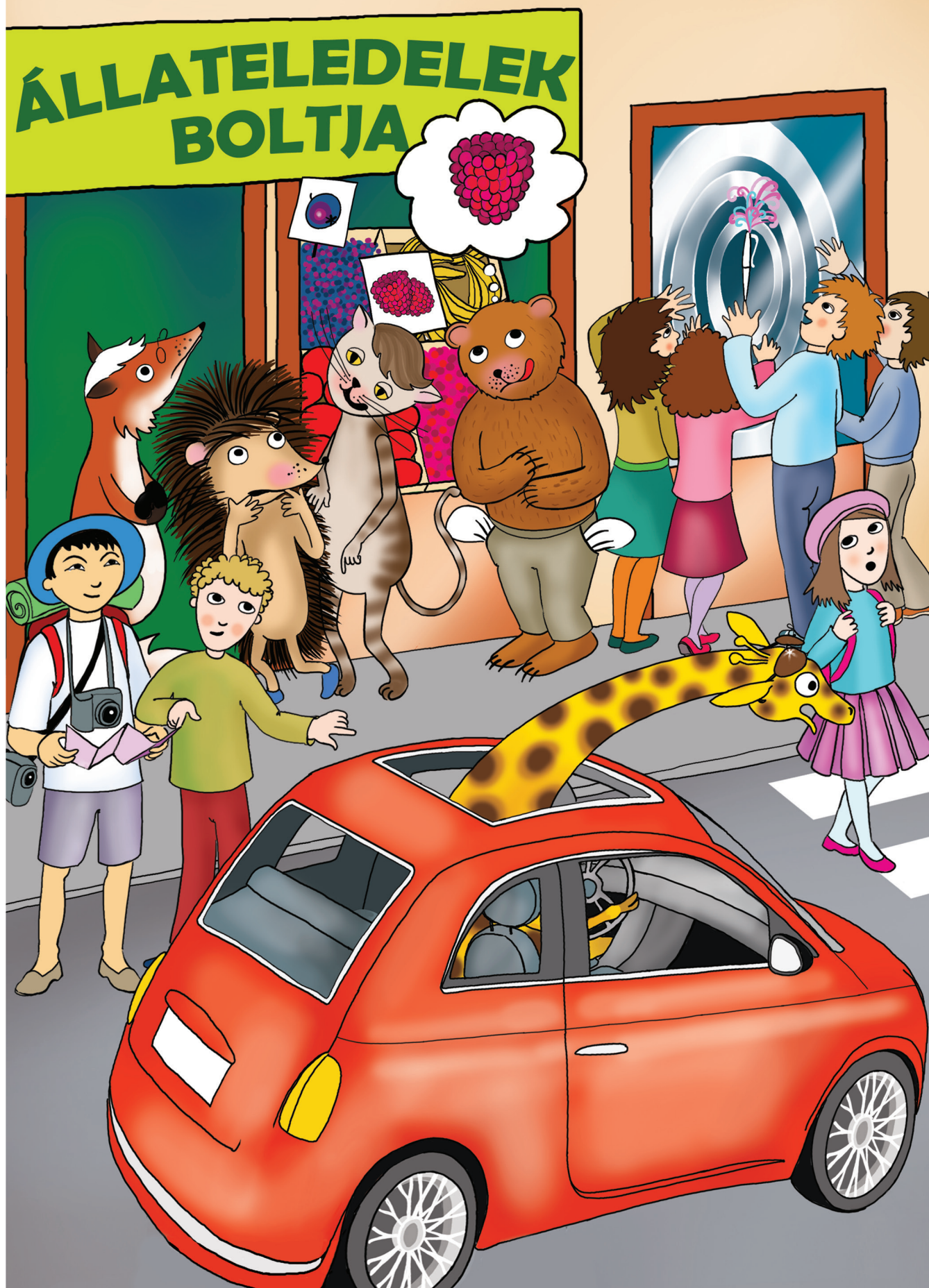
7. Figyeld meg a képet! Miről beszélhetnek a szereplők? Beszéljétek meg körforgóban!

Mit tudok?

A BESZÉLŐ SZÁNDÉKA

A MONDATFAJTÁK

A mondatfajták

Másfajta szándék

Figyeld meg a fejezetnyitó képet! Mi a helyszíne az eseményeknek? Kik a szereplők? Fogalmazz meg kérdéseket és állításokat az eseményekről!

1. Keresd meg a fejezetnyitó képen a kiemelt szereplőket! Fogalmazz a megadott szándéknak megfelelő mondatokat a szereplők nevében!

kijelentés,
megállapítás

utasítás,
kérés

érdeklődés,
tudakozódás

kívánság,
vágyakozás

tetszés,
nemtetszés

2. Olvasd el a párbeszédet! Miért ezek a mondatvégi írásjelek vannak benne? Segít az előző feladat.

- Segíthetek valamiben?
- Igen, köszönöm. Merre találom a postát?
- Nem kell messzire mennie.
- Látom a térképen, hogy a közelben lehet. Sajnos mégis eltévedtem.
- Az utca végén kanyarodjon balra! Pontosan szemben lesz a posta épülete.
- Köszönöm a segítséget! Bár mindenki ilyen rendes lenne!
- Szívesen, máskor is! Viszlát!
- Viszontlátásra!

3. a) Párosítsd a szétszakadt mondatokat a beszélő szándéka szerint!

- b) Írd le a füzetedbe a mondatokat!

közlés

Az utcán

állnak ilyen sokan a kirakat előtt?

kérdés

Miért

nagyon nagy a forgalom.

felszólítás

Azonnal

lenne még ülőhely a buszon!

felkiáltás

Nahát,

álljon meg!

vágyakozás

Bárcsak

milyen csodálatos!

4.

Találjatok ki egy vitás helyzetet! Játsszátok el az eseményeket! Mondataitokban fejezzétek ki az alábbi beszédshándékokat!

tetszés, nemtetszés

közlés

vágyakozás

érdeklődés

kérés

5.

a) Figyeld meg a szöveg mondataiban a beszédshándékot!

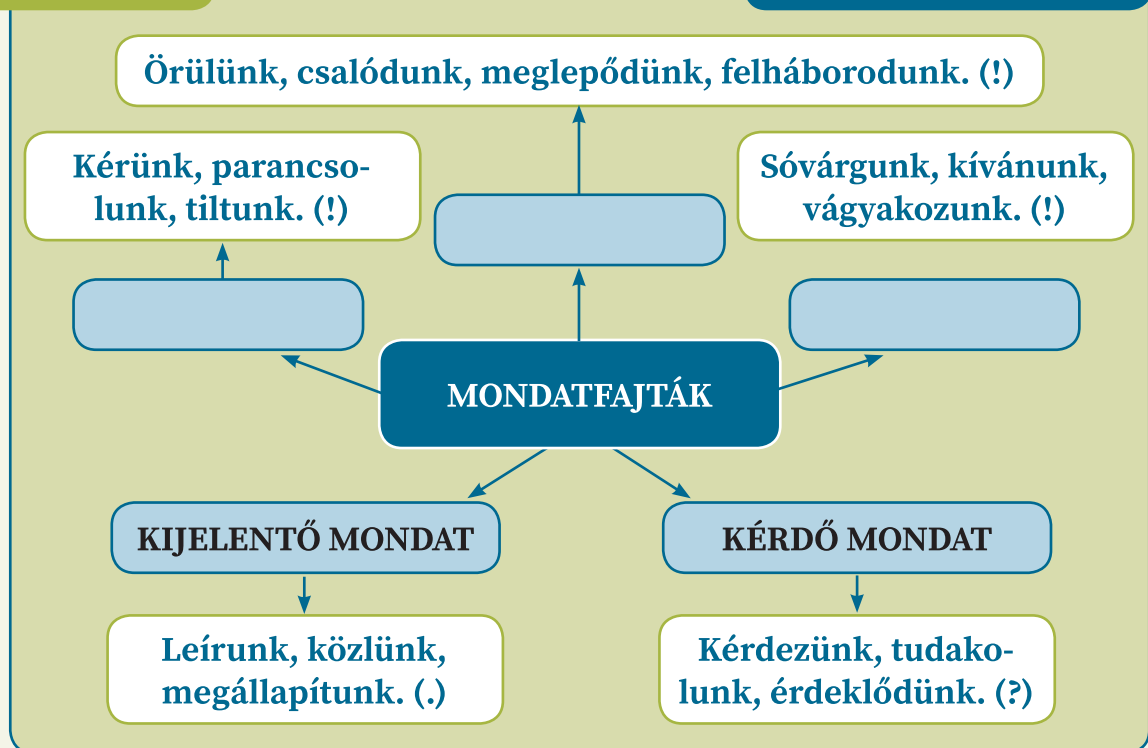
Látjátok az úrtollat a kirakatban? Gyönyörű!
Bárcsak bejutnék a boltba! Te is szeretnél
egyet? Rendszer. Veszek neked. Jól hallom?
Már el is fogyott? Nahát! Micsoda rossz hír!
Legyenek szívesek, rendeljenek
két darabot a számomra!

b) Nézzétek meg a gondolatérképen a beszélői shándékokat mondatfaj-
tánként! Keressetek mindegyikre példát a szövegben!

Mit tudok?

A BESZÉLŐ SHÁNDÉKA

A fajtájuk, közös jellemzőik szerint azonos csoportba tartozó mondatokat **mondatfajtáknak** nevezzük.

A mondatfajtákkal többféle beszélői shándékot is kifejezhetünk (közlést, érdeklődést, érzelmet, akaratot, kívánságot).

Úgy érzed? Kiálts!

Mesélj olyan élményedről, amikor nagyon meglepődtél, örültél, csalódtál vagy szomorkodtál!

1. Mely érzések, érzelmek, hangulatok jók vagy kellemesek, és melyek rossz-
szak, kellemetlenek? Csoportosítsd szóban a felsorolt szavakat!

tetszés	bánat	csodálkozás	harag
boldogság	fájdalom	meglepődés	csalódottság
öröm	keserűség	nemtetszés	felháborodás

2. a) Olvasd el a mondatokat! Mondj néhány olyan helyzetet, amelyben az
alábbi felkiáltások előfordulhatnak!

- b) Melyik mondat milyen érzelmet fejezhet ki? Segítenek a szókértékák.

De jó, hogy látlak!
Nahát, még ilyet!
De klassz mobil!
Hű, ez veszélyes volt!
De kár, hogy indulunk!
Ebből elég!

- c) Olvasd fel újra, érzelmet kifejezően, felkiáltva a mondatokat!

3. a) Olvasd fel a mondatokat! Milyen beszélői szándékot fejeznek ki?

Hű, de klassz!

Ejnye!

Jaj, elgázol!

De jól gurul!

- b) Keresd meg a fejezetnyitó képen a szereplőket! Párosítsd a kis képeket
a mondatokkal szóban! Indokold meg a megoldást!

A felkiáltó mondatall érzelmeinket, jó vagy rossz érzéseinket (örömmün-
ket, bánatunkat, meglepődésünket, haragunkat, tetszésünket stb.) ér-
zékeltejtjük. A felkiáltó mondat végére írásban felkiáltójelet (!) teszünk.

4. a) Olvasd fel ugyanazt a mondatot többféleképpen!

Végre megjöttél!

örömmel

felháborodva

Micsoda meglepetés!

meglepődve

csalódottan

Itt egy kiskutya!

sajnálkozva

lelkesen

b) Válasszatok ki egy mondatot! Játsszátok el a jelenetet többféleképpen!

5. a) Mondj egy-egy kijelentő mondatot az alábbi helyzetekre!

Sokat futottál edzésen, és elfáradtál:

Jaj, de

!

Elszakadt a kedvenc kabátod:

Ó, de

!

Ti győztetek a sorversenyben:

Hurra,

!

Nyári forróságban ülsz az udvaron:

Hű, de

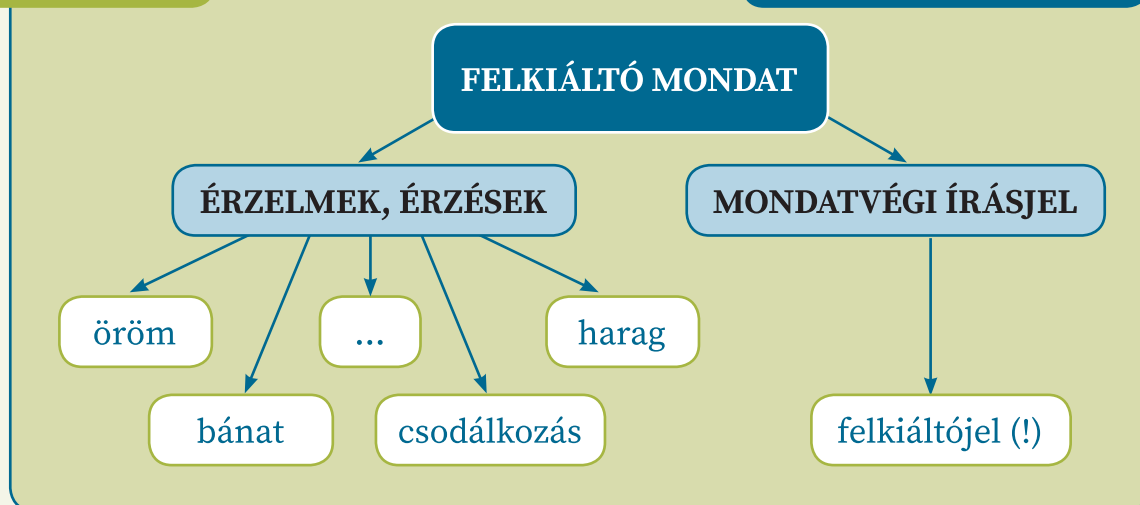

!

b) Milyen érzést keltett benned az esemény? Érzékeltesd felkiáltó mondatokkal is! Van különbség a két mondat tartalma között? Vitassátok meg!

Mit tudok?

A BESZÉLŐ SZÁNDÉKA

6. Tanulmányozd a gondolatterképet! Egészítsd ki a hiányzó részt szóban!

Kérés vagy parancs?

Szerinted mi a különbség a között, ha szépen megkérnek valamire, vagy rád parancsolnak? Játsszátok el a társaddal!

1. a) Figyeld meg az ábrákat! Hányadik tábla egyezik meg a fejezetnyitó képen látható rendőr kezében lévővel? Beszéljétek meg!

- b) Mit jelent a rendőr táblája? Válaszd ki a felsorolt mondatok közül!

Haladj egyenesen!

Állj! Elsőbbségadás kötelező!

Előzni tilos!

Behajtani tilos!

Állj meg a kedvemért!

2. a) Mire figyelmeztetnek vagy szólítanak fel a következő közlekedési táblák? Párosítsd a táblákat a mondatokkal!

Lassíts, mert vadon élő állatok lehetnek az úton!

Kerékpárral ne hajts be!

Egyenetlen úttest, csökkentsd a sebességed!

Csúszik az út, közlekedj óvatosan!

- b) Figyeljétek meg, milyen írásjelet használunk az ilyen mondatok végén!

3. Találjatok ki olyan párbeszédet a társaddal, amikor a beszélő szándéka az alábbi szókérdőjeleknek felel meg! Játsszátok el az osztálynak a jelenetet!

kérés

parancs

tiltás

4. a) Találj ki az alábbi helyzetre egy kérést és egy parancsot!

A gyerekek nem adják át az ülőhelyet az idős néninek a buszon.

- b) Milyen érzelem társul a kétféle felszólító mondathoz? Sorolj fel párat!

A felszólító mondattal felszólítunk, kérünk, parancsolunk vagy tiltunk. A felszólító mondat végére írásban felkiáltójelet (!) teszünk.

5.

a) Olvasd el a mondatpárokat! Milyen hasonlóságot és milyen különbséget fedezel fel közöttük? Melyiket mikor használnátok?

Engem hagyjatok ki a játékból!

Ma kihagynátok engem a játékból?

Tekerd le a hangerőt!

Letekernéd nekem a hangerőt?

Nyisd ki az ablakot!

Ki tudnád nyitni helyettem az ablakot?

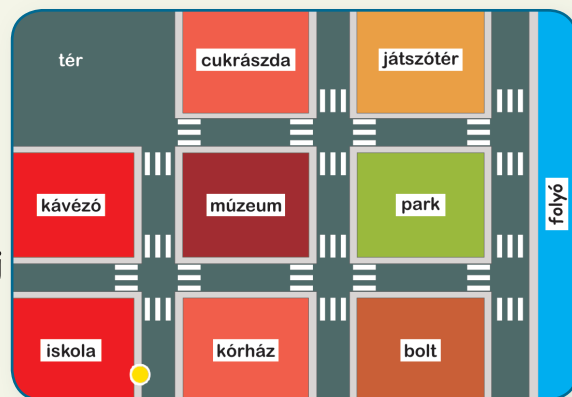
b) Alkossatok ti is hasonló mondatpárokat!

6.

a) Olvasd el a mondatokat! Vezesd végig az ujjad a térképen az utasításoknak megfelelően! Az iskolától indulj! Hová jutottál?

Tedd a ceruzád az iskola előtti sárga pöttyre! **Indulj** el a járdán egyenesen előre, az első kereszteződésig! Ott **fordulj** jobbra!

Sétálj el a boltig! A boltnál **kanyarodj** balra! **Haladj tovább** a park mellett! Hurrá, megérkeztél!

b) Melyik nem felszólító mondat? Olvasd fel! Indokold meg!

7.

a) Válaszd ki a felszólítást kifejező szavakat a szópárok közül! Foglald őket mondatba!

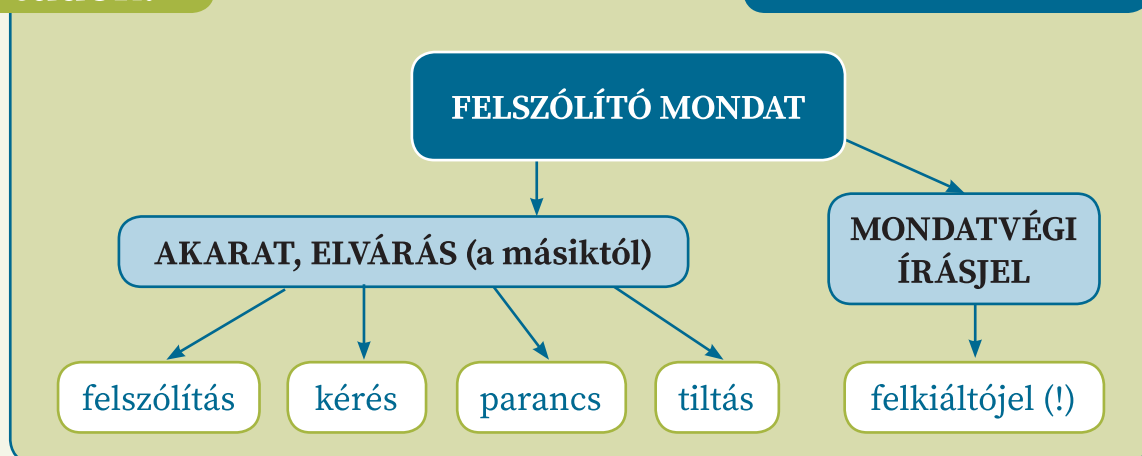

ad • add húz • húzzátok fogyna • fogj futott • fuss
hagyta • hagyj figyelünk • figyelj tanítja • taníts

b) Miért van felkiáltójel a felszólító mondat végén is? Vitassátok meg!

Mit tudok?

A BESZÉLŐ SZÁNDÉKA

Bárcsak úgy lenne...

Játsszátok el csoportban egy titkos vágyatokat néma-játékkal! A többiek találják ki a bemutatott kívánságot!

1. a) Figyeld meg a képeket! Mire vágnak ezek a szereplők? Egészítsd ki szóban a mondatokat a fejezetnyitó kép alapján!

Bár ehethnék egy kis ✨!

Bár nekem is lenne egy ilyen gyönyörű ✨!

Bárcsak kinyitna már a ✨!

Csak tudnám, hogy mikor adja át valaki a ✨!

- b) Mely szavak mutatják, hogy a mondatok óhajt, vágyat fejeznek ki? Olvasd fel a mondatokat megfelelő hanglejtéssel!

Az **óhajtó mondattal** a beszélő a saját kívánságát (vágyait, óhaját) fejezi ki maga vagy a másik felé a **bárcsak, bár** szavak segítségével. Az óhajtó mondat végére írásban **felkiáltójelet (!)** teszünk.

2. a) Állapítsd meg a mondatokról a jobb oldalon, milyen mondatfajták!

Bár kapnék most egy sütit!

Jólesne most egy süti.

Bárcsak itt lennél!

De kár, hogy nem vagy itt!

Bárcsak boldog lennél vele!

Légy boldog vele!

Bár lenne egy kutyám!

Kaphatok egy kutyát, apu?

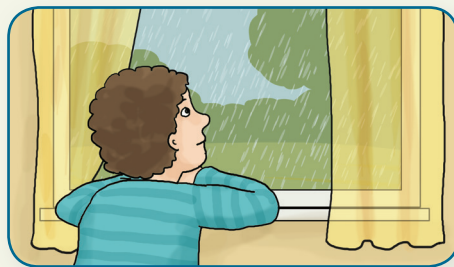

- b) Hasonlítsátok össze páronként a mondatokat a jobb és a bal oldalon! Miben egyeznek meg? Miben különböznek?

3. a) Olvasd el a kijelentő mondatokat!

Ági futóversenyre készül.
Petinek holnap lesz a születésnapja.
Brumi nagyon éhes.
Bence biciklizni szeretne a parkban.
Kamilla karkötőt készít.

b) Mit kívánhatnak maguknak a szereplők? Milyen jó vagy rossz érzéseik lehetnek közben? Beszéljétek meg!

Bárcsak...

Bár...

c) Alkossatok a szereplőkkel óhajtó mondatokat! Használjátok a fenti mondatkezdő szavakat!

4.

a) Milyen kívánságaid, vágyaid lennének az alábbi helyzetekben? Fogalmazd meg többféle mondatfajtaival!

Egyedül unatkozol a szobádban.

Osztálykirándulásra készültek.

Elromlott a számítógéped.

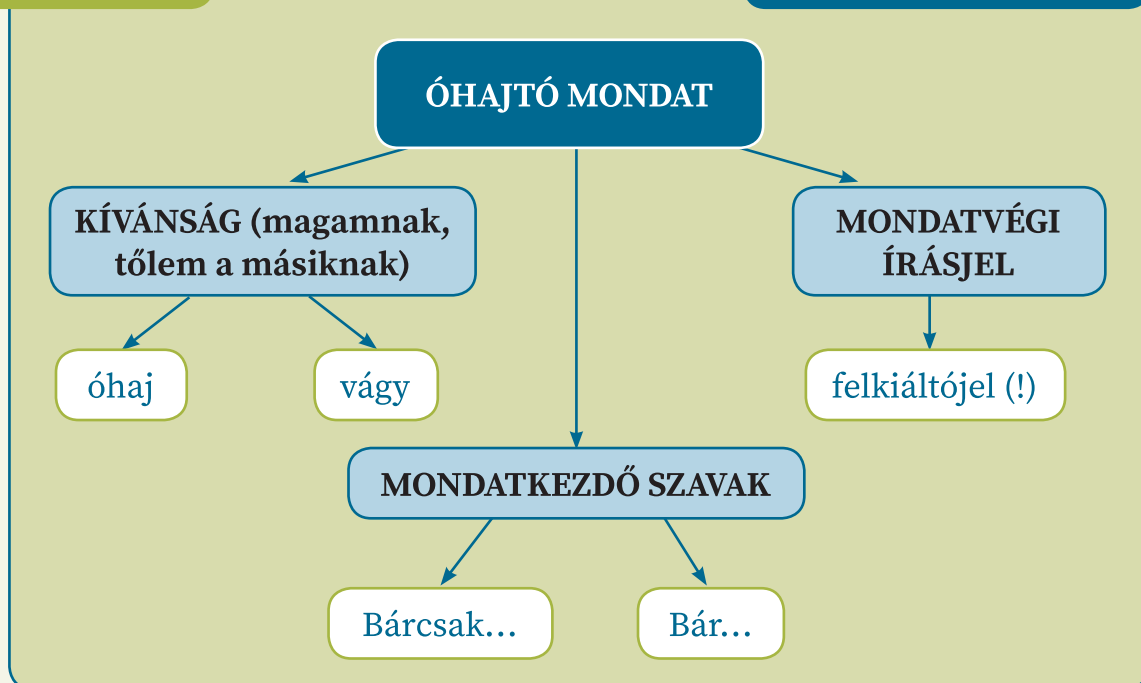
A társad matekversenyre megy.

b) Két óhajtó mondatot írf le a füzetedbe! Ügyelj a mondatvégi írásjelre!

c) Miért van felkiáltójel az óhajtó mondat végén is? Vitassátok meg!

Mit tudok?

A BESZÉLŐ SZÁNDÉKA

Gyakorlás

Az öt mondatfajta

Alkossatok mondatláncot párban a tanult mondatfajtákkal! Az összes mondatfajtára kerüljön sor!

1. a) Olvasd el a szöveget! Melyik mondatfajta nem található meg benne?

kijelentő mondat

kérdő mondat

felkiáltó mondat

felszólító mondat

óhajtó mondat

Tegnap közlekedési napot tartott az osztály. Hű, micsoda nap volt! Délelőtt a városban sétáltunk. A zebrán zebrarendőrök segítettek nekünk átjutni. A városi közlekedés sok veszélyt hordoz. Sajnos nem mindenki tartja ám be a közlekedési szabályokat! A gyalogosok között egy fiú gördeszkázott. Talán nem tudja, hogy gördeszkázni, görkorcsolyázni csak a parkban és a kijelölt pályákon szabad? Az egyik kirakatban csodálatos úrtollat láttunk. Bárcsak kapnék én is egyet a születésnapomra!

b) Melyik mondatfajta fordul elő a legtöbbször? Szerinted miért?

c) Folytasd a történetet szóban! Legyen benne a hiányzó mondatfajta!

2. Fejezd be az elkezdett mondatokat a fejezetnyitó kép alapján szóban! Állapítsd meg a mondatfajtákat!

Vigyázz, !

Bárcsak !

Merre ?

Jaj, ne !

3. Olvasd fel úgy a mondatok elejét és végét, hogy mindegyik értelmes legyen! Írd le a füzetedbe a mondatokat a mondatfajtaival együtt!

Mit lehet kapni

az iskolatáska!

Jaj, de nehéz ez

barátom!

Te vagy a legjobb

ebben a boltban?

Bárcsak lenne egy ilyen

hatalmas csomagot!

Adja ide azt a

piros autóm!

4. a) Olvasd el a mondatokat! Mi a beszélő szándéka? Beszéljétek meg!

kijelentés

tudakolás

felszólítás

öröm, bánat

vágy

Ma autóval utazunk. Utazzunk ma autóval! Ma autóval utazunk?
Bárcsak autóval utaznánk! Autóval utazunk ma? Ma utazunk autóval?
Ma ne utazzunk autóval! Hurrá, ma autóval utazunk!
Autóval utazunk ma. De rossz lenne, ha ma autóval utaznánk!

b) Állapítsd meg, melyik mondat milyen mondatfajta! Olvasd fel a mondatokat megfelelő hanglajttal!

5. Találd ki, mi lehetett a kérdés, amelyre a következő válaszok érkeztek! Kik között, milyen helyzetben zajlik a beszélgetés? Játsszátok el!

? Málnát szeretnék.

? Igen, egy üveg mézet.

? Egy kosárral kérnék.

? A kisebb üveggel.

6. Alkoss többféle mondatot az utasítások szerint!

Kiálts fel örömdben!

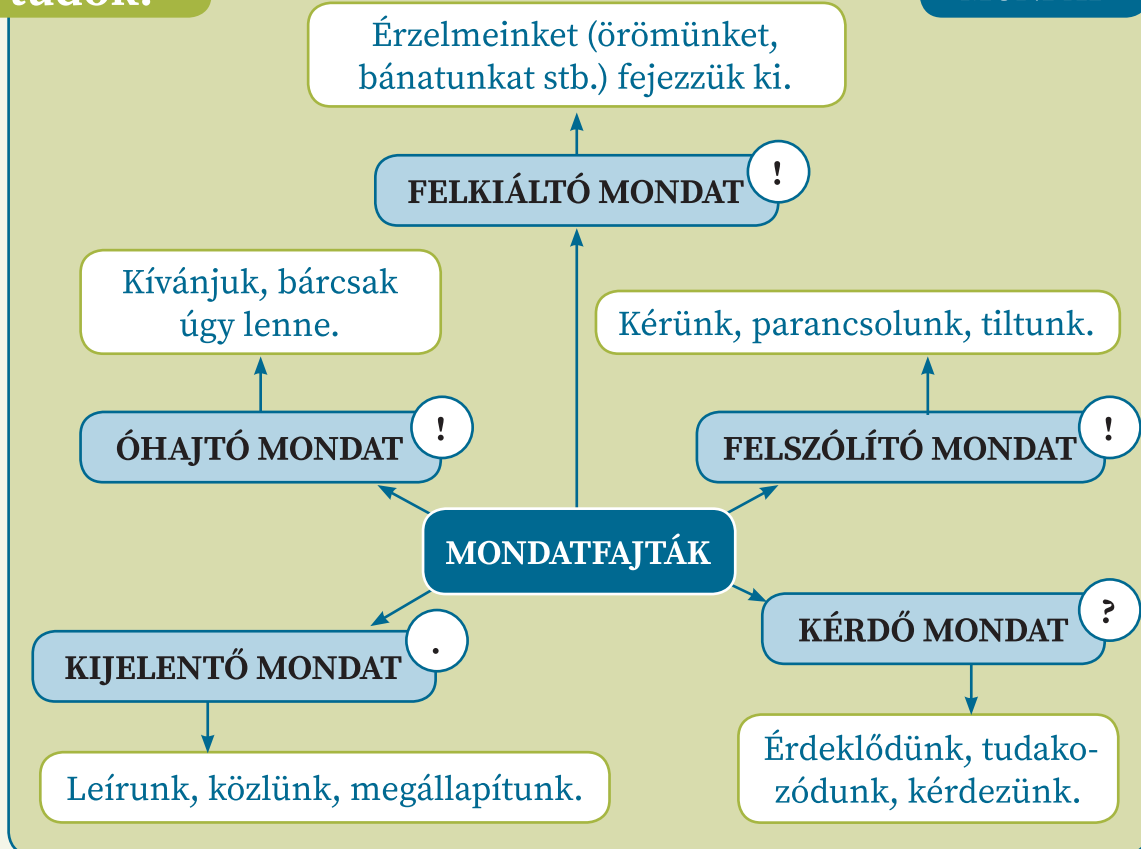
Kérd meg a barátodat valamire!

Érdeklődj a pontos idő felől!

Kívánj valamit, ami bárcsak teljesülne!

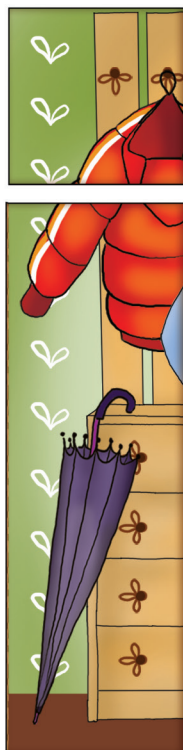
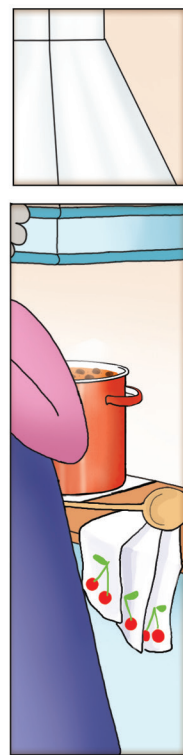
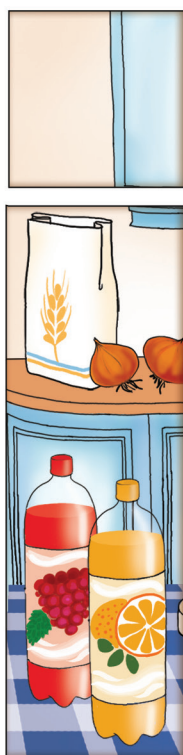
Mit tudok?

MONDAT

A SZÓFAJOK – A FŐNÉV

A szófajok

Szavak csoportjai

Figyeld meg a fejezetnyitó képet! Kukucskálj be az ablakokon, olvasd el a párbeszédet! Meséld el az eseményeket! Adj címet nekik!

1. Olvasd el a fejezetnyitó képen a kínai kislány és a magyar kisfiú párbeszédét! Mondd el, miről olvastál benne!
2. Keresd meg a fejezetnyitó képen a kiemelt kis képeket! Kérdezz rá a tárgyra, a személyre, egy tulajdonságukra és egy eseményre! A társad feljelen egyszerű kijelentő mondat!

3. Gyűjts egyszerű válaszokat a fejezetnyitó képről a megadott kérdésekre!

Ki? Mi? Mit csinál? Mi történik vele? Milyen?
Kik? Mik? Mit csinálnak? Mi történik velük? Milyenek?

4. a) Olvasd el a csoportosított szavakat!

piros nagy
szép magyar
illatos okos

lép játszik
olvas
tanul főz

autó asztal
torta ház
építőköcs

- b) Melyik szócsopórt mit fejez ki? Válaszd ki, melyik címke melyikhez való! Mondd el!

cselekvések

tulajdonságok, jellemzők

tárgyak neve

- c) Alkoss mondatot a színes szavakkal a két meghatározás szerint!

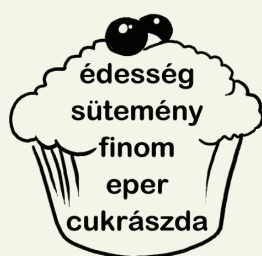
cselekvés → **fog** ← tárgy

élőlény → **nyúl** ← cselekvés

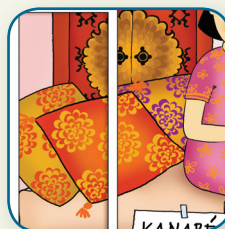
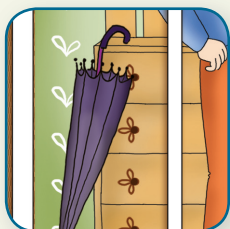
tulajdonság → **savanyú** ← tárgy

cselekvés → **dob** ← tárgy

5. a) Melyik rajzon melyik szó nem illik a többi közé? Miért?
b) Mi a közös az egyes csoportok maradék szavaiban?

6. Mi mindent látsz a képeken? Nevezd meg a tárgyak tulajdonságait!

7. Gyűjts szavakat a szempontok alapján! Ki talál többet? Versenyezzetek!

Olyan élőlények vagy dolgok, amelyek elején **b** hangot hallasz.

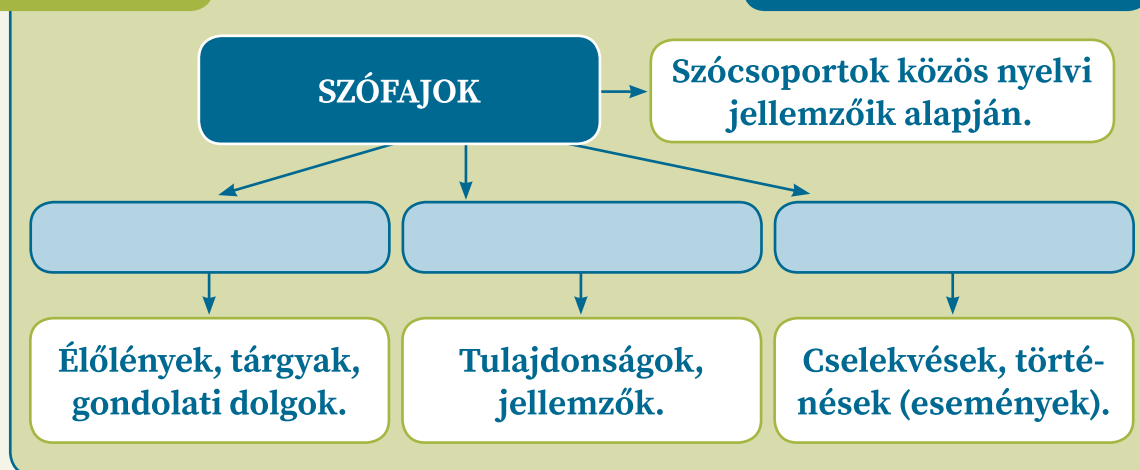

Olyan tulajdonságok, amelyek a kutyára illenek (például: húséges).

Olyan cselekvések, amelyeknek utolsó két betűje: **-ít** (például szorít).

Mit tudok?

A SZAVAK

A közös **nyelvi jellemzőik** alapján azonos csoportba tartozó szavakat **szófajoknak** nevezzük.

Szófaj lehet például az élőlények, tárgyak neve vagy tulajdonsága.

A főnév

A legfőbb nevek

Szerinted miért írta ki a tárgyak magyar elnevezését, magyar „nevét” a külföldi kislány a nyitóképen? Te hogyan tanulnád meg ezeket a szavakat más nyelven?

1. Válaszd ki azt a szót, amelyet a fejezetnyitó képen nem olvashattál!

2. Olvasd fel a fejezetnyitó kép szövegéből az élőlényeket jelentő szavakat!

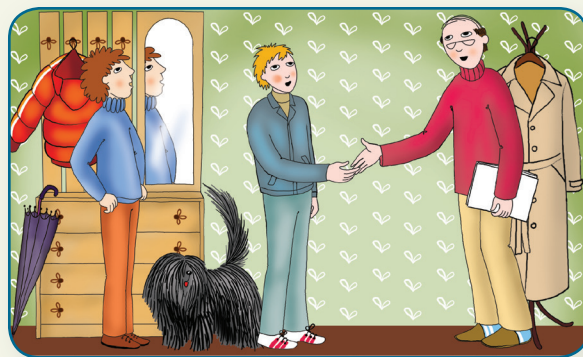
3. Felelj a kérdésekre a fejezetnyitó kép alapján!

Ki Méri Kristóf barátjának az apja?

Mi van Kovács Bálint kezében?

Mi van Méri Kristóf lábánál?

Ki Kovács Bálint fiának a barátja?

4. Mely szavak jelölnek élőlényt, és melyek tárgyat az alábbi mondatokban? Nevezd meg őket! Kérdezz rá a válaszaidra a megfelelő kérdőszóval!

A nagymamám nagyszerű szakács.

Méri Kristóf a legjobb barátom.

A bors erős fűszer.

5. a) Értelmezzétek közösen a szókérttyákra írt, csak a gondolatunkban létező dolgokat jelentő szavakat!

tanulás

bátorság

Az a tulajdonság, hogy valaki szerény.

tévedés

szeretet

Az a tevékenység, hogy valaki tanul.

kérdés

szerénység

Az az érzés, hogy valaki szereti a másikat.

- b) Válaszd ki a szavak közül a meghatározásokhoz tartozó gondolati dolgok nevét!

6. Sorold csoportokba a szavakat a megadott jelentésük alapján!

Élőlény

Élettelen dolog, tárgy

Csak a gondolatunkban létező dolog

Ágnes	rakéta	szárazság	alkonyat	rétes	tulipán
kutya	kabát	papagáj	falu	vicc	érme
izgalom	fagylalt	edző	orvos	eső	nagymama

7. Párosítsd az élőlényeket, a tárgyakat és a gondolati dolgokat! Minden szóoszlopból olvasd fel együtt az összetartozó szavakat!

autóversenyző	traktor	harc
kalóz	vérnyomásmérő	vizsgálat
orvos	versenyautó	aratás
gazda	hajó	győzelem

8. a) Olvasd el a szöveget! Kiről, miről szól? Írd le a nevét a füzetedbe! Miből jöttél rá? Indokold meg!

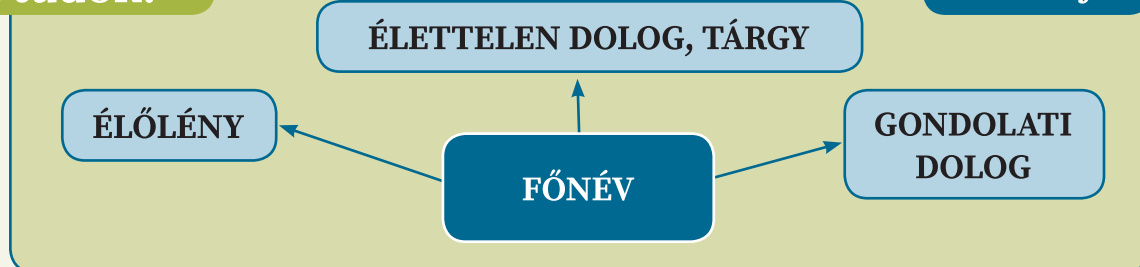

Csak ivóvíz van a tálkámban. Éhes vagyok. Vigyáztam a házat. Az udvar rendben. A postás sem tudott bejönni. Kedves gazdi, mi lesz már? Legalább a gyerekek, Matyi és Évi adnának egy falatot. Hol a csont, amit elástam? Kitartás, már zörög a kulcs a zárban!

b) Írd le a füzetedbe a fenti szövegben található összes főnevet!

Mit tudok?

SZÓFAJ

Az élőlényeket és az élettelen vagy gondolati dolgokat megnevező szófajt **főnévnek** nevezzük.

Élőlény például a fiú, a macska vagy Cirmi. **Gondolati dolog** a szerelem, az álmódosítás vagy a bátorság. **Élettelen dolog** az eső, a város vagy Budapest szavunk. **A tárgyak** is az élettelen dolgok közé tartoznak: labda, ceruza, füzet.

Rokon értelmű főnevek

Rokonság vagy ellentét?

Szerinted miben különbözik és miben egyezik meg a ló és a paripa szavunk? Vitassátok meg! Melyiket mikor használjuk? Mikor nem felcserélhetők?

1. a) Válaszd ki a szóoszlopokból azokat a szavakat, amelyek nem illenek a többi közé! Indokold meg a választásodat!

ág	barát	vicc	nyaralás	óra
alvóhely	rokon	móka	üdülés	ketyegő
fekhely	haver	közmondás	vakáció	hőmérő
fotel	társ	tréfa	túra	időmérő

b) Hogy nevezzük az összetartozó szóalakokat együtt?

2. Mondj minden képhez legalább két rokon értelmű főnevet!

3. a) Válaszd ki a rokon értelmű főnevek közül, amelyik a mondatba illik!

kutyus – eb – blöki

Jaj, milyen édes ez a ? !

ló – gebe – paripa

Úgy száguld, akár egy ? .

cipő – lábbeli

Nagyon jól áll a lábadon ez a ? !

telefon – teló

Ez most a legmenőbb, a legkirályabb ? .

b) Indokold meg a választásodat! Mondd ki a kiegészített mondatokat!

4. a) Cseréld ki a helytelenül használt szavakat rokon értelmű párjukkal úgy, ahogy az eredeti közmondás szól!

Ajándék **pacinak** ne nézd a fogát!

Szárnyast tolláról, embert barátjáról...

Addig nyújtózkodj, ameddig a **pléded** ér.

b) Írd le a közmondásokat kijavítva a füzetedbe!

5. Olvasd el a táblázatba írt szavakat! Mi lehet a szabály? Mondd el, milyen szavak kerülhetnek az üres helyekre! Miért?

nappal	reggel	háború	bánat	?	lány	hidegség
éjszaka	?	béke	?	sötétség	?	?

6. a) Mely szavaknak nincs párjuk a szomszéd keretben? Találd ki a hiányzó szavakat!

ALVÁS	törpe
nyereség	barát
szidás	<i>változás</i>

ébrenlét	ÓRIÁS
vesztesség	
állandóság	<i>egészség</i>

- b) Mi szerint párosítottad őket?
c) Két szó párral alkoss mondatot!

7. a) Mi a kapcsolat a következő szó párok között? Beszélj meg a társaddal!

felnőtt – gyerek

jóság – rosszság

ló – paci

kisfiú – nagyfiú

cica – macska

autó – kocsi

óra – vekker

zaj – csend

rend – rendetlenség

gazdagság – szegénység

szerencse – mázli

hazugság – átverés

- b) Diktáljátok le egymásnak forgóban a szó párokat!

8. a) Olvasd el a szavakat! Keresd meg az összetartozókat!

gyerek

lábbeli

pulcsi

zápor

cerka

doktor

cipő

gyerkőc

ceruza

orvos

pulóver

zivatar

- b) Olvasd el a mondatokat!

Embereket vagy állatokat gyógyító személy.

Még nem felnőtt ember.

Ruházatunk része, amelyet a lábunkon viselünk.

A papíron nyomot hagyó íróeszköz.

A felhőből érkező csapadék.

Hűvös időben viselt ruhanemű.

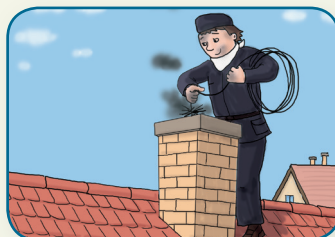
- c) Válaszd ki, melyik meghatározáshoz melyik két fenti szó tartozik!

Szóösszetételek

A drága kőből vagy a drágakőből épült ház az értéke-
sebb? Van-e különbség a kis ujj és a kisujj között? Vitas-
sátok meg!

1. a) Alkoss összetett szavakat a meghatározásokból a példa segítségével!

kéményt seprő (személy):

kéményseprő

filmet rendező (személy):

kaput nyitó kulcs:

a háznak a teteje:

gumiból készült labda:

meggyet termő fa:

a tónak a partja:

b) Mi történik a toldalékokkal és a szavakkal? Alkoss szabályt!

2. a) Olvasd el a szólépcsőket! Folytasd szóban! Mi a közös a szavakban?

tyúkól

tévéműsor

állatmese

ólajtó

műsorfűzet

mesekönyv

ajtókulcs

fűzettartó

könyvjelző

kulcskarika

tartókötel

jelzőlámpa

b) Milyen szófajú szavak alkotják a szólépcsőket?

A két vagy több önálló szóból keletkezett szavak a **szóösszetételek**.

3. a) Mely szavakkal alkothatnak összetett szót a kiemelt szavak? Írd le az összetett szavakat a füzetedbe!

könyv

föld

tár

borító

mese

evező

jelző

olvasó

ébresztő

virág

gömb

szántó

száraz

rész

kör

terület

létra

b) Mit jelentenek a szavak külön-külön, és mit, amikor egymással szóösszetételt alkotnak? Beszéljétek meg!

4. Melyik szókértve melyik helyre illik? Olvasd fel, majd írd le a szóösszetételeket a füzetedbe! Mit veszel észre?

sofőr

ház

labda

gumi

autó ? gyűrű fa ? tartás kamion ? sapka tollas ? játék

5. a) A pirossal írt szavakban összekeveredtek a szótagok. Mondd ki helyesen őket! Keresd meg a velük megegyező szavakat a szóoszlopokban!

képfényelővashi

kogépcshivjátás

motebilleszámfon

fényképészet

gépjárműjavítás

mobiltelefon

fényképalbum

gépkocsiszerelés

telefonszám

képelőhívás

gépkocsijavító

mobiltelefonszám

fényképelőhívás

gépkocsijavítás

telefonszámla

b) Hány tagból állnak ezek az összetett szavak? Milyen szófajúak?

A szóösszetétel tagjainak neve: előtag (pl. fa-) és utótag (pl. -ház).

6. a) Olvasd el a szavakat! Válaszd ki az összetett főneveket!

hajkefe

királykisasszony

tóparti

világoskék

színpompás

jólelkű

sípálya

hópehely

balszerencsés

színházjegy

b) Mondd el, mi alapján választottad ki a főneveket!

A szóösszetétel szófaját mindig az utótag szófaja határozza meg.

7. Mondd ki a szóösszetételeket szótagolva! Tapsolj minden szótagra! Mit veszel észre?

filmszínésznő

tüdőgyulladás

mentőcsónak

tolltartó

divatbemutató

rózsaszírom

kamionsofőr

bűvészkönyv

hajsza

páraelszívó

rendőrautó

játékszabály

Közös és saját nevek

Gyűjtsétek össze a környezeteken lévő utak, utcák, terek nevét! Mi a közös bennük? Miért van saját nevük is? Beszéljétek meg!

1. a) Lapozz a fejezetnyitó nagy képhez! Olvasd el a rövid szövegeket, és alaposan figyeld meg a kép részleteit!

b) Válaszoljatok a főnevekre vonatkozó kérdésekre emlékezetből!

Mi az asztal kínai neve? Miért fontos, hogy minden kínai tudja ugyanezt a szót?

Mi a neve a kínai kislánynak? Miért fontos, hogy a magyar fiú tudja ezt?

Melyik élő állat szerepel a képen? Milyen saját nevet adnátok neki?

Hány névre emlékszel a poharakon? Miért írták rájuk a neveket?

Mi lóg az előszobafogason? Egy másik ilyen ruhadarab mi mindenben térhet el, hogy még ugyanazt a szót mondhasd rá?

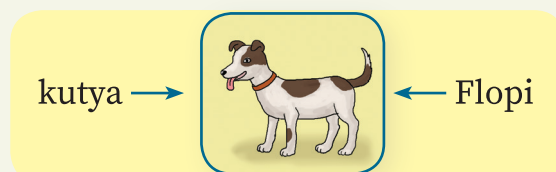
c) Foglaljátok össze, mi mindent tudtatok meg a főnevekről!

2. Csoportosítsd a főneveket a megadott szempontok szerint!

Több hasonló vagy ugyanolyan élőlény és dolog együttes neve:

Valakinek vagy valaminek a saját, megkülönböztető neve:

3. Párosítsd a két keretbe írt szavakat! Találj ki te is ilyen párokat!

verscím sportoló
költő utca
mesehős híd

Burkus király Lánchíd
Ady Endre utca Petőfi Sándor
A cinege cipője Hosszú Katinka

4. Beszéljétek meg, melyik oszlopban találhatók a közös nevek, és melyikben a saját, megkülönböztető nevek! Olvasd fel együtt az összetartozó főneveket!

könyv	Mátra
intézmény	Szalai Anna
hegy	Hollandia
folyó	Kodály Zoltán Általános Iskola
lány	Tisza
ország	Rumini

5. Keresd meg a dalszövegben a főneveket! Olvasd el őket csoportosítva!

Egy, kettő, három, négy,
Gyöngyi, Kati, ügyes légy,
Kötél alatt, kötél felett
Ugrádoznak a gyerekek.

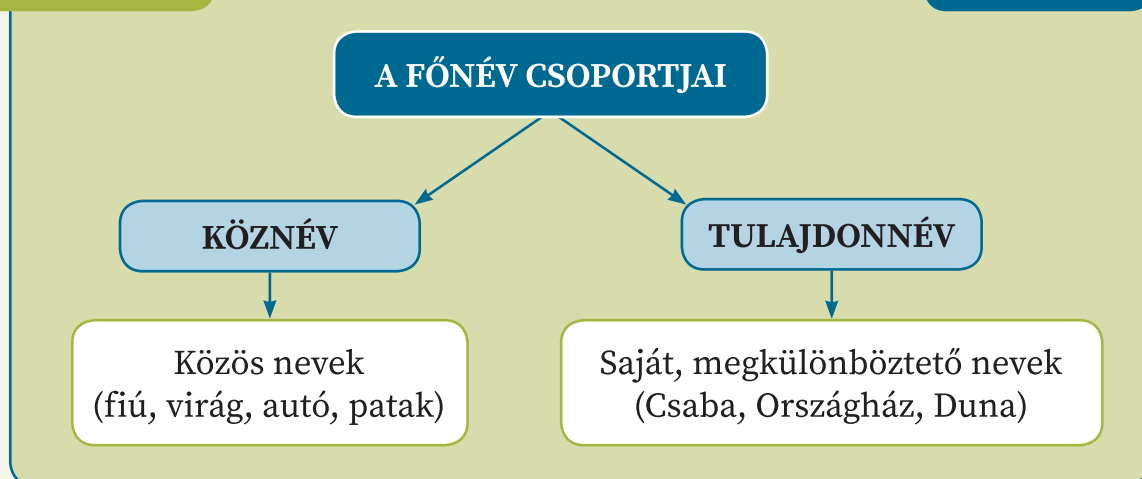
Élőlények saját, megkülönböztető neve:

Több hasonló élőlény közös neve:

Több hasonló tárgy közös neve:

Mit tudok?

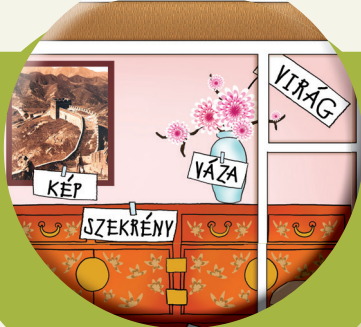
FŐNÉV

A főnevek két nagy csoportja a köznév és a tulajdonnév.

A **köznév** élőlények, tárgyak, élettelen és gondolati dolgok közös neve.
A **tulajdonnév** az élőlények és élettelen dolgok saját, külön neve.

Köznevek például: gyerek, virág, labda, hegy, tea, igazság.
Tulajdonnevek például: Süsü, Nemzeti Múzeum, Fő tér, Kis Péter.

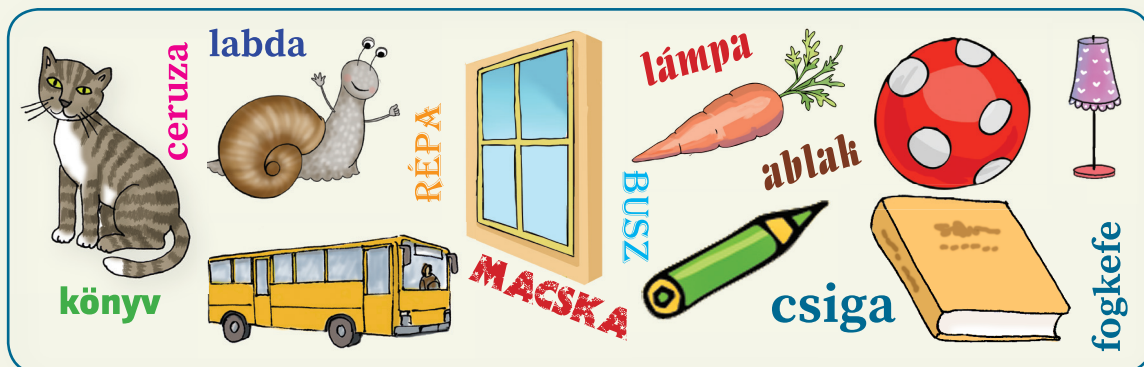

A köznév

Közös nevek

Válassz egyet az oldalon található képek közül! A társad kérdések, például Élőlény?, Tárgy?, Piros? stb. segítségével találja ki, melyik kép nevére gondoltál!

1. Melyik képnek nincs párja a szavak között? Írd le a füzetedbe a nevét!

2. Egészítsd ki a hiányos mondatokat az első feladat alapján!

A feladatban szereplő szavak szófaja .

Találhatók közöttük élőlények és .

A főnevek közül a képe hiányzik.

3. a) Sorold a képek nevét a megadott csoportokba!

élőlény

gondolati dolog

tárgy, élettelen dolog

- b) Miért nehéz a gondolati dolgokat lerajzolni? Beszéljétek meg!

4.

a) Mondd el, a köznevek mely csoportjába tartoznak ezek a szavak! Miért? Indokold meg!

segítség

tévedés

gondolkodás

b) Fejezd be a szóláncot szóban! Mondj még kettőt!

igazság, gazdagság, bátorság,

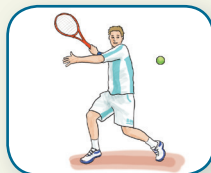
c) Írd le a szóláncot a füzetedbe! Ügyelj a helyesírásra!

5.

a) Mondj minden képről három köznevet a példa alapján!

→ autó, autóversenyző, száguldás

b) Nevezd meg a köznevek három csoportját az előző feladat megoldása alapján!

6.

a) Olvasd fel a versrészletet!

Lehunnya kék szemét az ég,
lehunnya sok szemét a ház,
dunna alatt alszik a rét –
aludj el szépen, kis Balázs.

Lábára lehajtja fejét,
alszik a bogár, a darázs,
vele alszik a zümmögés –
aludj el szépen, kis Balázs.

A villamos is aluszik,
– s mig szendereg a robogás –
álmában csönget egy picit –
aludj el szépen, kis Balázs.

Alszik a széken a kabát,
szunnyadozik a szakadás,
máma már nem hasad tovább –
aludj el szépen, kis Balázs.

(József Attila: Altató, részlet)

b) Másold le a versből a közneveket csoportosítva a füzetedbe!

c) Jelentésük alapján milyen csoportokba sorolhatók a leírt köznevek? Beszélj meg a társaddal!

A köznév sok hasonló élőlény vagy dolog közös neve.

A közneveket mindig **kis kezdőbetűvel** írjuk a mondaton belül.

A tulajdonnév

Saját nevek

Játsszatok a nevekkal! Sorold fel öt osztálytársad nevét, ők álljanak egymás mögé az elhangzás sorrendjében! Az utolsó folytassa tovább a játékot!

1. Keresd meg a fejezetnyitó képen azokat a főneveket, amelyek egy-egy személynek a saját, megkülönböztető nevét jelölik! Figyeld meg a helyesírásukat!

2. Mely képekhez tartozhatnak a következő főnevek? Sorold fel a neveket a hozzájuk tartozó képek sorrendjében!

Méri Kristóf

Kovács Bálint

Kincskereső kisködmön

folyó

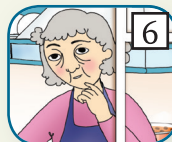

Szabó Matild

intézmény

puli

Országház

fiú

Pamacs

Tisza

apa

könyv

nagymama

3. a) Kit vagy mit jelölnek az alábbi tulajdonnevek? Keress közös jellemzőt rájuk soronként, majd folytasd a sort!

- András, Tamara, Bendegúz, Orsolya, Cecília, Kovács Péter
- Lóri, Kormos, Cirmi, Lord, Pumpi, Csöpi, Tappancs
- Sopron, Hegyalja utca, Erzsébet híd, Mátra, Afrika, Sió-csatorna
- Tejút, Fiastyúk, Nap, Merkúr, Hold, Plútó, Föld
- Madách Színház, Pénzügyminisztérium, Würtz Ádám Általános Iskola
- Piroska és a farkas, A hét kecskegida, Kacor király, A kis gömböc

- b) Figyeld meg a tulajdonnevek helyesírását!

4.

a) Milyen termék jut eszedbe az alábbi mondatok személyneveiről? Beszélj meg a társaddal!

- Henry Ford autógyárának szalagjáról 1903-ban gördült le az első személygépkocsi.
- Suzuki úr személyesen látogatta meg magyarországi autógyárát.

b) Egy termék saját neve is tulajdonnév. Írd le a kedvenc csokimárkádát és fogkrém-márkádát a füzetedbe!

5.

Keresd meg a szövegben a tulajdonneveket! Másold le őket csoportosítva a füzetedbe! Ügyelj a helyesírásra!

Tegnap Budapesten jártunk az osztállyal. Zsuzsa néni és Tamás bácsi kísért el minket. A buszon Vili mellett ültem. A kirándulás során megnéztük az Országházat, a Hősök terét, sétáltunk a Duna partján, és utaztunk a régi Földalatti Vasúttal. A Pagony Könyvesboltban végre megkaptam a Rumini című könyvet. Bori az Utánam, srácok! kötetet vette meg.

6.

Gyűjtsetek a megadott csoportokhoz főneveket!

termékek neve

személyek neve

állatok neve

helyek neve

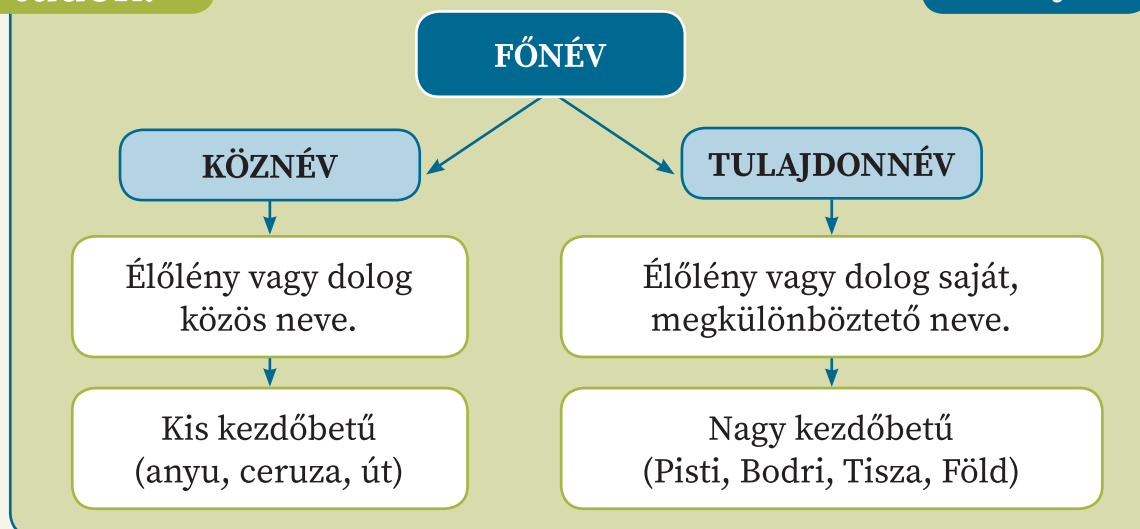
égitestek neve

intézmények neve

alkotások címe

Mit tudok?

SZÓFAJOK

A tulajdonnév egy-egy élőlény vagy dolog saját, megkülönböztető neve.

A tulajdonneveket mindig **nagy kezdőbetűvel** írjuk, a mondaton belül is (Kis András, Szeged, Süsü, Vígszínház).

A FŐNÉV ÉS A HOZZÁ TARTOZÓK

Főnevekhez ragadva

Figyeld meg alaposan a fejezetnyitó képet! Meséld el, mit látsz! Mely mesék szereplőire ismersz rá a képeken? Mondd el a mesék címét!

1. a) A fejezetnyitó kép alapján felelj a kérdésekre egy-egy toldalékos főnevet tartalmazó mondattal emlékezetből!

Kik ülnek az ünnepi asztal körül? • **Hol** bolyong a házaspár? • **Mit** találunk fel a kerti lakomán? • **Mit** eszik a sárkány? • **Honnan hová** szaladgálnak a szolgák? • **Mivel** játszik a cica? • **Mivel** eszi a kolbászt Süsü, a sárkány? • **Mit** fog a mancsában Csizmás Kandúr?

b) Magyarázd el, mi a szerepük a toldalékoknak!

2. Keresd meg a kérdésekhez illő szóalakokat! Figyeld meg a főnevek és a toldalékok viselkedését! Mondd el, mi mindent vettél észre!

Kik?	bokorba	iskolába	kertbe
Kivel?	Kareszék	gyerekek	szolgák
Mik?	tálak	kanalak	terek
Mit?	nagypapával	Jánossal	Karesszal
Hol?	halat	iskolát	fát
Hová?	kertben	házban	bokorban

3. Keresd meg soronként, melyik szóval bővült a mondat az előzőhöz képest! Minden mondatban fogalmazz meg egy-egy kérdést az új szóhoz! Mit veszel észre?

Karesz sétáltat.

Karesz kutyát sétáltat.

Karesz egy kutyát sétáltat.

Karesz egy kutyát sétáltat a parkban.

Karesz egy kutyát sétáltat a parkban a barátjával.

4. a) Alkoss szókapcsolatokat az 1. és a 2., illetve a 3. és a 4. oszlop szavaiból!
Több helyes megoldás is lehetséges.

az ajtóban	sütünk	almát	találkozom
cserépbe	lapoz	Emmával	főz
tortát	ácsorog	várat	eszik
csomagokat	ülteti	levest	építünk
könyvet	szállít	szállodában	alszom

b) Alkoss mindegyik szókapcsolattal mondatot!

5. Olvasd el a mondatokat! Mi a helytelen bennük? Olvasd fel őket helyesen! Indokold meg, miért így javítottad!

Holnap együtt tanulunk a **testvérem**. Nyolcra értünk az **iskola**.
Eljössz velem **mozi**? Emlékszel arra a szép nyári **nap**?
Az egész **nap** a **medence** töltöttük. Két **tea** és egy **fánk** szeretnék!

6. Toldalékolod a kiemelt főnevet a mondatok értelmének megfelelően! Olvasd fel a mondatokat a főnév megfelelő toldalékos alakjával kiegészítve!

Vegyétek elő a matematika **?**! Szép képeket láttam ebben a **?**.
Nem volt időm, így csak belelapoztam a **?**.
Abból a vastag **?** vettem elő a könyvjelzőt. Ez a régi **?** a kedvencem.
Bárcsak elolvashatnám ezeket a **?**!

7. a) Helyezd mondatba, és toldalékolod a megadott főneveket! Írd le a kiegészített mondatokat a füzetedbe!

Ebben a **?** már nem élnek **?**.
Anna **?** mos **?**.
Lili sétálni indul **?** a **?**.

kastély ember
sampon haj
Pumi park

b) Mondd el, miért kapcsolunk toldalékot a szavakhoz a mondatokban!

A szókapcsolatokat és a mondatokat alkotó szavak egymással értelmileg összefüggnek. A toldalékoknak ezek helyes felépítésében van szerepük (kabát – kabátok, kabátot, kabátban; Bori – Borit, Borival stb.).

Egynél többen vannak

Lapozz vissza a fejezetnyitó képhez! Mondj főnevet a képről! A társad döntse el, hogy egy vagy több látható belőlük! Ezután cseréljétek szerepet!

1. Válaszd ki az oda nem illő szót szóoszloponként! Indokold is meg!

Ki?

Elek
pék
eladók
Márk

Mik?

mókusok
forgók
mák
tollak

Kik?

kirándulók
horgászok
egerek
kakukk

Mi?

park
sarok
tojások
lyuk

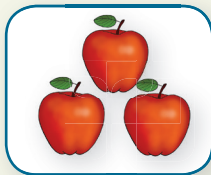
2. Csoportosítsd a főneveket aszerint, hogy egy vagy több van belőlük! Figyeld meg a kék keretbe sorolt szavak toldalékát!

oroszlán	sátrak	pötty	székek	fák	levelek	mák
csemeték	pók	lovak	szobor	tévé	szavak	rét

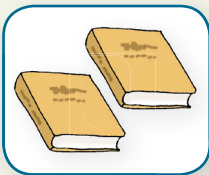
Egy van belőle.

Több van belőlük.

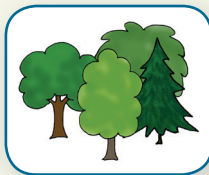
3. a) Figyeld meg a képekhez tartozó szavakat! A hiányzó szavakat írd le!

?

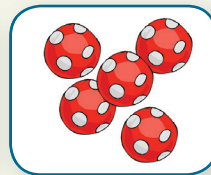
könyvek

fák

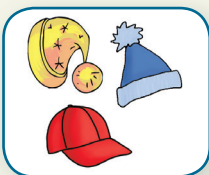
?

?

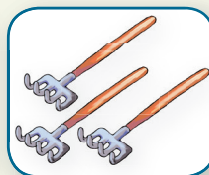
kiflik

?

narancsok

gereblyék

?

b) Bontsd szótőre és toldalékra a leírt szavakat! Figyeld meg a szótőt és a toldalékot is! Mit veszel észre? Alkoss szabályt!

4. a) Melyik állítás igaz a fejezetnyitó kép alapján? Beszéljétek meg!

- 1 A távolban birka legel.
- 2 A cicák a ruhabojttal játszanak.
- 3 A királyfiék cipőt próbálnak a lányra.
- 4 Az asztalok tele táltól rogyadoznak.
- 5 A palotából szolga hordja az ételeket.

b) A hamis állításokat javítsátok ki a képnek megfelelően!

c) Melyik szót kellett még javítanod a főnéven kívül? Mondd ki mondatonként a két szót együtt!

5. a) Figyeljétek meg a főnevek toldalékát! Mondjátok el, mely toldalékokkal fejezhetjük ki a többes számot!

ajtói fiúk Szabóék tollak gyűrűi apáék

b) Értelmezzétek a fenti, többes számú főneveket! Utána mondjatok mondatokat velük!

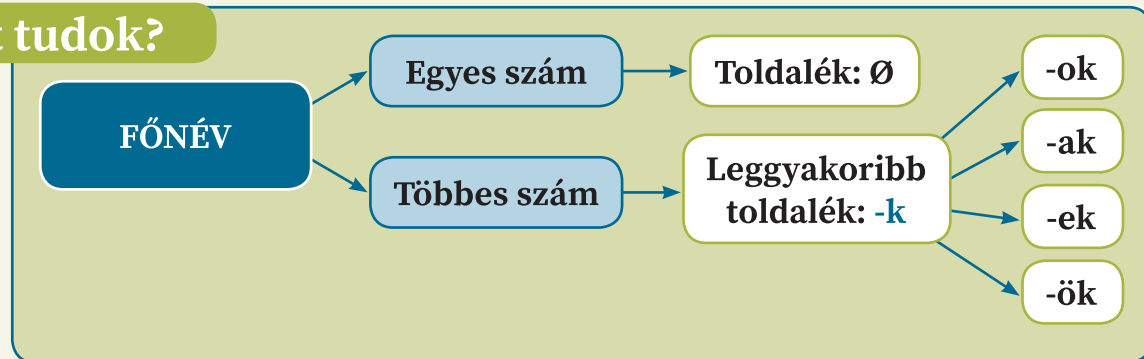
6. Melyek fejeznek ki egyet, és melyek többet alábbi szókapcsolatok közül? Miért? Beszéljétek meg!

négy vár kék épület új park rengeteg ház régi palota

7. Rajzold le a füzetedbe az alábbi ábrát! Egészítsd ki példákkal!

Mit tudok?

A főnevek a mondatban egyes és többes számban is állhatnak.

A többes számmal azt jelezzük, hogy a főnévből éppen akkor egynél több van. A többes szám leggyakoribb toldaléka a **-k** (forgók, mókusok, tollak, emberek, bőrröndök).

Kit? Mit? Kiket? Miket?

Sorold fel, kit vagy mit, kiket vagy miket láttál útközben, amíg az iskolába értél!

1. Vesd össze a fejezetnyitó képpel az alábbi mondatot!

A szolgák sült csirkét, narancsot, spenótot, banánt, meggyet, rizst, ananászt, krumplit, mártást, levest és pudingot szolgálnak fel.

a) Olvasd fel a mondatot úgy, hogy csak azok a főnevek szerepeljenek a felsorolásban, amelyek megfelelnek a képen látottaknak!

b) Figyeld meg a kiemelt szavakat! Miben egyeznek meg?

2. a) Hogy kérdeznél rá a szóoszlopok szavaira, ha mondatban találkoznál velük?

b) Figyeld meg a -t toldalékkal végződő főnevek helyesírását! Fogalmazd meg a szabályt!

nyarat	írókat	Balázst	tengereket
lovat	versenyzőket	asszonyt	fegyvereket
retket	horgászokat	Emesét	tányérokat
Miskolcot	gyerekeket	Szilviát	kerekeket

c) A -t toldalékos főnevek egy része a szó belsejében vagy a szótőnél is megváltozik. Keress ilyen szavakat a szóoszlopokban!

3. a) Keresd meg a -t betűre végződő szavak között a -t toldalékos főneveket! Olvasd fel őket!

rét Budapest húst bújócskát pórázt kabát lakat
elefánt part nyest nagyapát Nellit óriást

b) Foglald mondatba a szavakat! A szó alakját ne változtasd meg!

A főnevek végén a -t toldalékot mindig röviden ejtjük és röviden írjuk (asztalt, Pált, lakást, kabátot, asztalokat).

Miből? Miben? Mibe?

Mondjátok el, hol jártatok már eddig az osztállyal! Mikor honnan indultatok? Beszéljétek meg azt is, hová szeretnétek még közösen elmenni!

1. Olvasd el a szavakat! Mondd ki őket szótőre és toldaléokra bontva! Mondd el, miben egyeznek meg az egy sorba írt szavak!

újságból	kertből	szobából	tornateremből	cipőből
fában	levélben	ágyban	moziban	áruházban
csónakba	hátizsákba	fürdővízbe	vázlatfüzetbe	pohárba

2. Egészítsd ki a mondatokat a kérdések segítségével a megadott főnevek toldalékos alakjaival! A fejezetnyitó kép alapján dolgozz!

kert

palota

ablak

labirintus

A lakomát a ? rendezték meg.

Hol?

A szolgák az üres tálcákat a ? viszik vissza.

Hová?

A palota ? Hamupipőke szomorkodik.

Hol?

Az idős házaspár nem találja a kifelé vezető utat a ?

Honnan?

3. a) Foglald mondatba a toldalékokkal a szavakat, és írd le a füzetedbe!

-ba/-be szekrény cserép kávé bölcső kórház papucs

-ban/-ben szekrény cserép kávé bölcső kórház papucs

- b) Figyeld meg, hogyan módosult a toldalékolás során a szavak és a mondatok jelentése! Mondd el, mit tapasztalsz!

4. a) Mely válaszok illenek a két kérdéssorhoz? Olvasd fel őket együtt, soronként!

1. **Honnan hoztad ki?**

Hol helyezed el?

Hová viszed ki?

2. **Honnan vetted elő?**

Hol van most?

Hová teszed be?

A táskából. A szobában. A konyhából. A fiókba. A kertbe. A zsebemben.

- b) Válasszátok ki az egyik párbeszédet! Játsszátok el a jelenetet!

Miről? Min? Mire?

Tedd rá a rádiódat egy másik tárgyra! Vedd le róla!
Tedd rá egy másikra! Folytasd így még háromszor!
A társad mondja el sorban, miről mire került a rádír!

1. a) Olvasd el a népi mondókát! Keresd meg a kérdésekre a válaszokat!

A kisfiú fára mászott,
Jaj, be fenn van, fenn az ágon!
Bujkál ágról ághegyre,
Ugrál madárfészekre.
Van öröm, haj!
Rip-rop! Mi baj?
Supp!

Miről?

Min?

Mire?

- b) Mondd el röviden, mi történt a mondóka szereplőjével!

2. a) Keresd meg a mondatokban a toldalékos főneveket! Olvasd fel őket!
Figyeld meg a főnevek toldalékainak helyesírását!

A méhecske virágról virágra repült.

Egy padon ültem egész délután.

Szaladjunk le erről a magas hegyről!

Hányadik lépcsőfokról ugrottál le?

Nézz körül, mielőtt a járdáról az útestre lépsz!

Bödön Ödön egy bödönön ül.

- b) Mondd tollba a társadnak a toldalékos főneveket!

3. a) Mi alapján csoportosítottuk az alábbi főneveket? Mondd el! Melyik főnévről melyik toldalék hiányzik? Pótold szóban!

erkély

polcról

létráról

virágról

Budapestről

erkélyen

polc

létrán

virágon

Budapest

erkélyre

polcra

létra

virág

Budapestre

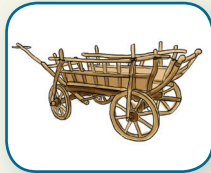
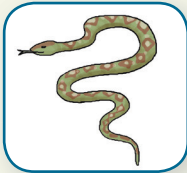
- b) Figyeld meg a toldalékokat! Mondj róluk igaz állításokat!

Mitől? Minél? Mihez?

Legyél te a túravezető! Irányítsd a társadat, mitől induljon, minél álljon meg, mihez érkezen! Tájékozódási pontként használjátok az osztályban található tárgyakat!

1. a) Keresd meg, melyik főnévhez melyik toldalék illeszthető! Írd le a toldalékos főneveket a füzetedbe! Figyeld meg a toldalékok helyesírását!

-hoz -tól
-tól -höz -nél
-hez -nál

- b) Alkoss szóban a toldalékos főnevekkel mondatokat!

2. a) Játsszátok el háromszor a Csön-csön gyűrű című játékot! Olvassátok el a szókétyákban lévő kérdéseket! A játék végén válaszoljatok rájuk!

Kitől indult a gyűrű a játék elején?

Kinél állt meg játék közben?

Kihez került a játék végén?

- b) Írjátok le a füzetetekbe a résztvevők nevét toldalékolva!

3. Lásd el toldalékkal a zárójeles főneveket a kérdőszók segítségével!

Az erdei akadályverseny az öreg (tölgy) indult. A versenyzők felsorakoztak a (rajt). Bori is indult. A (kislány) ott volt kedvenc kismackója. Az ügyesség mellett ez is kellett neki a (győzelem).

Mitől?

Kinél? Minél?

Mihez?

4. a) Alkoss mondatokat az azonos színnel írt szavak sorba rendezésével! Beszéljétek meg a mondatok jelentését!

Nem	Fogá hoz	világosabb.	az	a
alma	a	fájatól.	esik	is
Napnál	A	garast.	veri	messze

- b) Válaszd ki a mondatokból a kérdésekhez illő toldalékos főneveket!

Mitől?

Minél?

Mihez?

A névelő

Főnév előtt

Egy kutya ugatására ébredtem hajnalban. A kutya ugatására ébredtem hajnalban. Vitassátok meg, mi a különbség a két mondat között!

1. a) Mely szavakban különböznek egymástól a mondatpárok? Állapítsd meg, hol állnak ezek a szavak a főnévhez képest!

Gyorsan megettem egy szendvicset. | Gyorsan megettem a szendvicset.
Megláttam egy boltot. | Megláttam a boltot.
Megkérdeztem egy nénit. | Megkérdeztem a nénit.
Megírtam egy levelet. | Megírtam a levelet.
Felvettem egy kabátot. | Felvettem a kabátot.

- b) Mit jeleznek előre a névelők a főnevekről? Vitassátok meg!

- c) Olvasd fel a fenti mondatokat a névelők alábbi csoportjai szerint!

egyet (a sok lehetséges
hasonló közül)

azt (az egyet vagy többet,
nem a többi lehetségeset)

2. a) Melyik meséből való a részlet? Írd le a címét a füzetedbe!

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy király, annak egy juhásza. A juhász nem mondta a királynak, hogy egészségére. A király felajánlott a juhásznak egy ezüsterdőt és egy aranyvázat is, de neki sem az ezüsterdő, sem az aranyvár nem kellett, csak a lányát adja neki.

- b) Figyeld meg a fenti részletből a kiemelt főneveket a névelőjükkal együtt! Fogalmazd meg, mit jelölnek a névelők a szövegben!

3. Írjátok le a meserészletből a határozott névelős főneveket a füzetbe! Mondjátok ki a főnevek kezdőbetűjét! Fogalmazzatok meg, mikor a, mikor az a névelő!

A főnév előtt álló a, az és egy szavakat névelőnek nevezzük.

A névelő lehet határozatlan (egy: egy a sok közül) vagy határozott (a, az: az vagy azok, már szó volt róla vagy róluk).

4. **Olvasd fel a mondatokat! Figyeld meg, melyik szóhoz kapcsolódik a névelő! Beszéljétek meg az észrevételeiteket párban!**

Nekibúsul erre a didergő király. • Hófehérke a hét törpe házában élt. • A ravasz róka túljárt az ostoba holló eszén. • A szép és jószágos tündér legyőzte a gonosz boszorkányt.

5. **a) Melyik névelő hiányzik a mondatokból? Olvasd fel a névelővel kiegészített szöveget! Indokold meg, miért azt a névelőt választottad!**

Hol volt, hol nem volt, túl ? Óperenciás-tengeren, élt egyszer ? király. Volt ennek ? királynak ? gyönyörűséges szép leánya. ? öreg király férjet keresett ? gyönyörű lánynak.

b) Folytasd tovább a mesét!

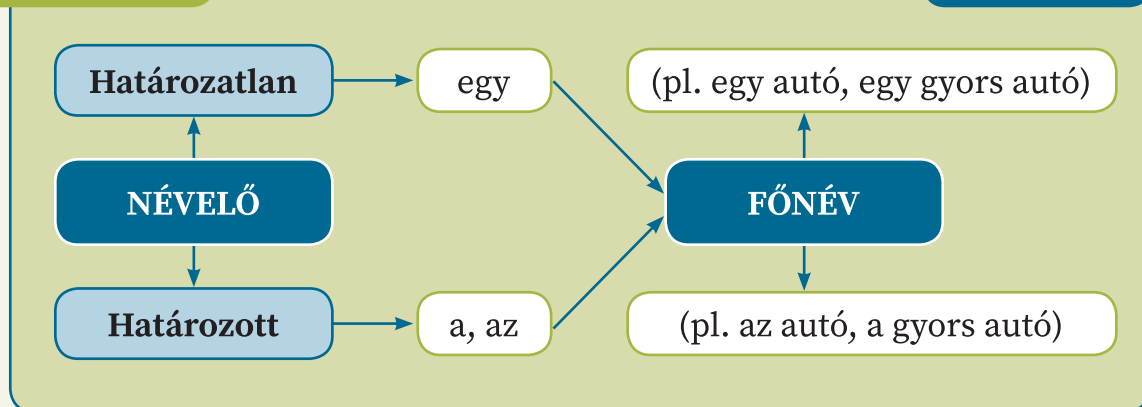
6. **a) Figyeld meg a mondatokat! Melyik kiemelt szó névelő? Miért? Beszéljétek meg! Nevezzétek meg a névelő fajtáját!**

Egy ilyen okos lány nem sírhat! • Egy tudta csak a választ, a többi gyerek nem. • Egy meg egy az kettő. • Az volt az, ott! • Az asztal tele volt mindenféle finomságokkal. • Az az alma a finomabb!

b) Olvasd fel a mondatokat helyes hangsúllyal!

Mit tudok?

SZÓFAJ

Mássalhangzó előtt **a** (a szoba, a ceruza), magánhangzó előtt pedig **az** (az autó, az ember) a határozott névelő.

A névelő akkor is a főnévhez kapcsolódik, ha más szó vagy szavak közéjük ékelődnek (egy öreg bácsi, az új és modern iskola).

A névutó

Főnév után

Ég a keze alatt a munka. Eső után köpönyeg. Magyarázzátok meg a szólások jelentését! Beszéljétek meg, mit fejeznek ki a főnév után álló szavak!

1. a) Olvasd el a szöveget! Figyeld meg a főnevek után következő, kékkel kiemelt szavakat! Olvasd fel őket a főnévvel együtt! Mire utalnak?

Csendes volt minden. A ház **mellett** birkák legelésztek, az ajtó **előtt** egy fiatal lány állt. Nézte, ahogy a fák **fölött** elrepültek a madarak, és ahogy a nap lebukni készült a dombok **mögött**. Ekkor a lány magvakat szórt a madarak **közé**, ételt tett a kutya **elé**, hátrament a ház **mögé**, és leült a kedvenc rózsái **mellé**. Nem sokkal később egy ifjú bújt elő egy fa **mögül**. A kastély **felől** érkezett. A hóna **alól** egy virágcsokrot vett elő. A ház **mellől** előbújt a lány.

b) Mondd el, a szöveg szerint milyen hibák vannak a rajzon!

c) Csoportosíts a megadott kérdésekhez névutós főneveket szóban!

Honnan?

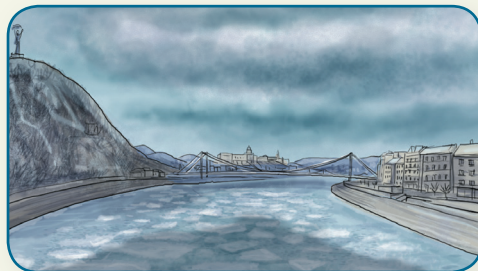
Hol?

Hová?

2. a) Olvasd el Weöres Sándor versét! Keresd meg benne a névutós főneveket!

Lassú felhő-árnyék
száll a jég fölött,
nagy foltta terülve
a két part között.

b) Csukd be a könyved! Mondd el a névutós főneveket emlékezetből!

3. Rajzolj a füzetedbe egy képet a szövegnek megfelelően! Csak a névutós főneveket olvasd fel a szövegből!

A rét fölött két madár száll. A fa mellett patak csörgedezik. A fa és a patak között őzek legelésznek. A fa mögött nyuszi lapul.

A rendszerint főnevek után álló, velük szószerkezetet alkotó szavakat **névutóknak** nevezzük. A névutót a főnévtől mindig különírjuk (a pad alatt, a házon belül, farsang után, egy lány miatt).

4. a) Párban dolgozzatok! Keressétek meg a mondatokban a névutós szerkezeteket!

A fecskefészek az eresz alatt van.
A kapu felől idegen érkezik.
A ház mellett nyílik a jácint.
Az eresz alá építette a fecske a fészket.
A hegyek között szivárvány ragyog.

- b) A névutós szerkezetekkel alkossatok új mondatokat!

5. a) Melyik sorból melyik névutó hiányzik? Olvasd fel soronként!

alól	alatt	alá
felől	?	felé
mögül	mögött	?
elől	?	elé

- b) Figyeld meg a névutók helyesírását! Írd le a hiányzó szavakat a füzetbe!

6. a) Válaszd ki a mondatba illő névutót! Olvasd fel helyesen a mondatokat!

A pad (alól / alatt / alá) találtam.
Úgy fél nyolc (fölött / fölé / felé) érkezem.
A szekrény (mögül / mögött / mögé) pottyanhatott.
Anyu a gyerekek (elől / előtt / elé) tette a finom levest.
Én már tanítás (elől / előtt / elé) egy órával az iskolában vagyok.

- b) Mely mondatokban fejeznek ki a névutók időt? Melyekben helyet? Beszéljétek meg!

7. Alkossatok szóban egy rövid történetet, amelynek témája a születésnap! Használjátok a felsorolt névutós szerkezeteket!

napokon át

virág helyett

torta előtt

asztal köré

percek alatt

8. Egészítsd ki a mondatokat névutókkal! Beszéljétek meg a megoldásokat!

Napokon ? megérkezik a csomag Szegedről. A Bodrog ? fekszik Tokaj.
A megrendelők ? értékes ajándékot sorsolunk ki. Pillanatok ? odaértem a barátomhoz.

A MELLÉKNÉV

A melléknév

A tulajdonságok szófaja

Figyeld meg a fejezetnyitó képet! Kiket, miket látsz?
Sorold fel a szereplők és a tárgyak minél több jellemző tulajdonságát!

1. a) A fejezetnyitó kép alapján dönts el, hogy igazak vagy hamisak az alábbi állítások! Olvasd fel azokat a szavakat, amelyek segítettek!

A lila léggömböt a rózsaszín ruhás kislány fogja.

A hosszú kötélén majom mászik.

A két fekete hajú lány közül a sárga szoknyás a magasabb.

A kínai turista kék kalapot visel.

A vidám teknősök a piros körhintán ülnek.

- b) A képek alapján kire, mire illenek a felsorolt tulajdonságok, jellemzők? Indokold meg válaszodat!

mérges, idős, pöttyös, zöld, vidám, szemüveges, hatalmas, külföldi

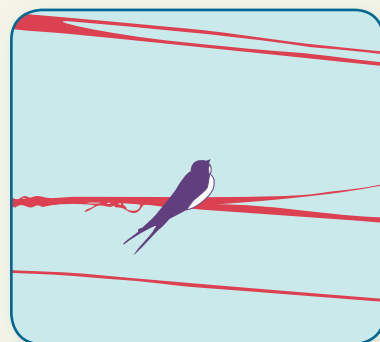
2. Olvassátok fel egymásnak a verset! Keresd meg benne a mellékneveket!

Piros dróton ült a fecske,
piros dróton lila folt,
mert a fecske lila volt.

Ült a dróton egymagában,
ibolyaszín kiskabátban,
lila volt a háta, szárnya,
földre hullott lila árnya...

(Nemes Nagy Ágnes: Lila fecske – részlet)

3. Keresd a főnevekhez melléknevet és a melléknevekhez főnevet sorban egymás után! Alkoss mondatot velük! Segít az alábbi minta.

Az egyik mackóm barna. • Ma a barna mackómmal játszom.

mackó

szomorú

apu

Balaton

gyönyörű

gondolat

A melléknévvel a főnév valamelyik jellemzőjét, tulajdonságát fejezhetjük ki.

A melléknév azt írja le, hogy az élőlény vagy tárgy, dolog **milyen** (szép, csúnya, jó, okos, szomorú, sajtos), **melyik** (a kék, az új), **mekkora** (aprócska, nagy) vagy **hová valósi** (pécsi, falusi, magyar stb.).

Melléknevek fokról fokra

Mondd el, mely ételekre használnád ezeket a melléknevet: finom, finomabb, a legfinomabb! Alkoss hasonló mondatokat tulajdonságok összehasonlításával!

1. Figyeljétek meg, mi mindenben különböznek a melléknevek az alábbi mondatokban!

A kislány **magas**. A tüskés hajú fiú nála **magasabb**, a narancsszínű nadrágos fiú a **legmagasabb**.

2. a) Figyeljétek meg a fokozott melléknevet! Alkossatok helyesírási szabályt róluk!

Alapfok	Középfok	Felsőfok
alacsony	alacsonyabb	(a) legalacsonyabb
kövér	kövérébb	(a) legkövérebb
kis	kisebb	(a) legkisebb

- b) Mondjatok állításokat a fejezetnyitó kép szereplőiről a táblázat mellékneveinek felhasználásával a példa alapján!

Példa: A japán fiú **alacsonyabb**, mint a szemüveges fagylaltáros, de a törpe a **legalacsonyabb**.

3. a) Figyeld meg az alábbi melléknevek szótövét alap- és középfokban! Mondd el, milyen változást veszel észre!

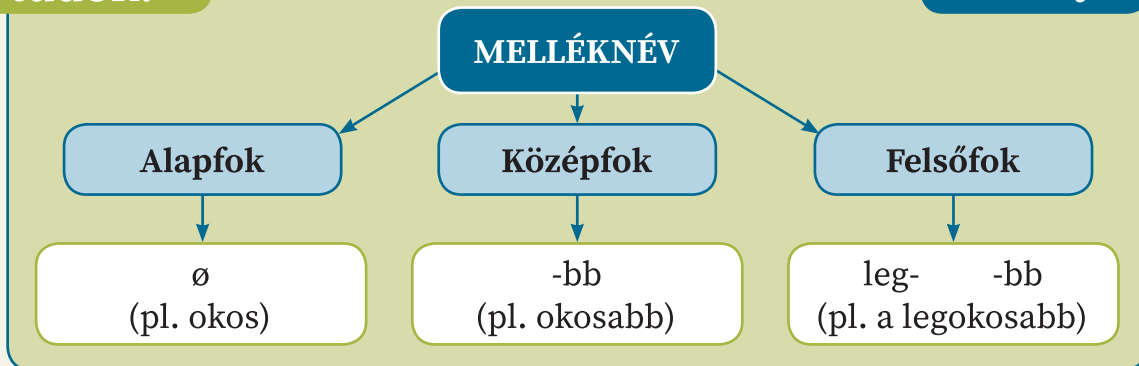

szép – szebb könnyű – könnyebb hosszú – hosszabb jó – jobb

- b) Írd le a melléknevet mindhárom fokban a füzetbe!

Mit tudok?

SZÓFAJ

Rokonság vagy ellentét?

Délelőtt napos idő várható, estére felhős lesz az ég.
Szerinted milyen kapcsolat van a mondat első és második része között? Folytasd az időjárás-jelentést!

1. a) Találd ki, és írd le a füzetedbe a melléknevekkel jellemzett főneveket!

Apró, savanykás, piros **gyümölcs**.
Zöld csíkos, édes, nagy nyári **gyümölcs**.

Egyszemélyes, lábhajtásos, nyerges kétkerekű **jármű**.
Ötszemélyes, benzinmotoros négykerekű **jármű**.

Rozoga, ütött-kopott, szegényes **lakóépület**.
Pompás, díszes, emeletes, tornyos **lakóépület**.

- b) Figyeld meg a mondatpárokat! Mondd el, mit veszel észre!

2. a) Az alábbi melléknevek a fejezetnyitó kép egy-egy szereplőjét jellemzik.
Keresd meg a képen, kik ők! Mondd el, melyik tulajdonság kire illik!

idős	egyfejű	dundi	barna
pöttyös ruhájú	vékony	zöld	piros pólós
ugrálós	gördeszkás	szelíd	kicsi

- b) Mondj a melléknevekhez rokon értelmű megfelelőket!

3. a) A betűhálóban tizenegy melléknevet rejtettünk el. Függőlegesen és vízszintesen is kereshetsz.

É	D	E	S	S	Á	L	M	É	L	Y
K	Ü	L	Ö	N	Ö	S	E	H	A	Í
E	H	Ő	T	E	L	É	L	E	S	Z
S	Ö	T	É	T	R	I	A	S	S	E
O	S	T	O	B	A	H	Í	R	E	S

- b) Írd le a kapott szavakat egymás alá a füzetedbe!

4. a) Írd az előző feladat melléknevei mellé az ellentétes jelentésű párjukat a füzetedbe!

- b) Mire vagy kire vonatkozhatnak a leírt tulajdonságok? Beszéljétek meg csoportban!

5. Keresd meg, melyik nem illik a sorba! Indokold meg a választásod!

okos, bölcs, értelmes, eszes, furfangos, oktondi, találékony
szép, bámulatos, rút, csodálatos, gyönyörű, pompás, díszes
pici, óriási, terjedelmes, nagy, hatalmas, termetes, jókora

6. a) Keresd meg a szósorokban a kiemelt melléknevek rokon értelmű alakjait! Melyiket mikor használjuk? Alkoss velük mondatokat!

vidám	bizalmas	jókedvű	bensőséges	derűs	víg
okos	bölcs	merész	eszes	ravasz	intelligens
mérges	haragos	szerény	dühös	hálás	felindult
fáradt	elcsigázott	álmos	kimerült	csábító	nehéz

- b) Mondj a színes betűvel írt szavakkal ellentétes jelentésű mellékneveket! Foglald mondatba őket!

7. a) Bori és Lili tulajdonságai hasonlóak, Adri mindenben az ellentétük. Pótolj szóban a lányokra jellemző tulajdonságokat!

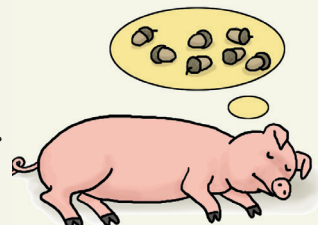
Bori magas, Adri . Lili tisztelettudó, Bori udvarias, Adri .
Bori karcsú, Lili . Adri erős, Bori .
Lili barátságos, Bori . Adri félénk, Lili .

- b) Találjatok ki párban hasonló mondatokat!

8. a) Értelmezzétek a szólások, közmondások jelentését!

Éhes disznó makkal álmodik.
Minden jó, ha vége jó.
A szükség a legnagyobb tanítómester.
Jobb adni, mint kapni.
Legjobb szakács az éhség.
Nagyobb a füstje, mint a lángja.

- b) Keressétek meg a szólásokban, közmondásokban a mellékneveket!

Gyakorlás

Írjuk helyesen!

Lassú víz partot mos. Könnyű Katát táncba vinni.
Mutogasd el a társadnak az egyik közmondás szó szerinti jelentését, ő pedig találja ki!

1. a) Válaszd ki a szósorokban a mellékneveket! Olvasd fel őket!
- b) Figyeld meg a szó végén lévő magánhangzókat! Mire kell figyelni az írássukkor? Fogalmazd meg!

pulcsi pokoli korábbi kifli őszi mennyei bármi
 pírinyó hajó jó fakó golyó bordó tető előkelő ernyő
 egyszerű együgyű tű gyönyörű fű gömbölyű keserű
 humorú varjú szomorú lassú koszorú savanyú bú

A melléknevek végén az -ó, -ő és az -ú, -ű mindig hosszú (bordó, fényűző, szomorú, gömbölyű stb.).

2. Melléknév más szófajú szóból is keletkezhet. Keresd meg az alábbi szavakban a szótövet! Milyen szófajú szavakat kaptál? Beszéljétek meg párban!

városi váci színes gombás cseppnyi aranyszörű

3. a) Keresd meg az összetartozókat! Mit veszel észre? Beszéljétek meg négyes forgóban!

- b) Írd le a füzetedbe csoportosítva a szavakat! Nevezd meg az egyes csoportok szófaját!

Európa	ázsiai
Svájc	budapesti
Eger	magyarországi
Magyarország	svájci
Duna	európai
Ázsia	egri
Budapest	dunai

- c) Foglaljátok mondatba csoportmunkában az összetartozó szavakat!

4. Figyeld meg a felsőfokú melléknevek szótagolását és toldalékolását! Idézd fel a szabályt!

leg|a|la|cso|nyabb • leg|o|ko|sabb • leg|é|de|sebb • leg|ö|röm|te|libb

5. Keresd meg, melyik főnév melyik színnel alkot szóösszetételt! Írd le a füzetedbe a kapott mellékneveket!

nap-

korom-

fű-

tűz-

gesztenye-

búza-

6. Olvasd el a felsorolt szavakat! Mi az azonosság bennük? Figyeld meg a helyesírásukat, majd diktáljátok le őket egymásnak!

FÜTTYÖS, *lassú*, friss, **HOSSZÚ**, izzadt,
bosszús, PÖTTYÖS, **TOLLAS**, **ROSSZ**

7. a) Döntsd el, hogy **ly** vagy **j** betű hiányzik a melléknevekből! Beszéljétek meg párban a megoldásokat! Használjátok szótárt!

ola os, eges, kristá os, fo tonos, gömbö ű,
befo ásos, cseké , fele thetetlen, egyide ű, ha as,
hangsú os, elentéktelen, komo talan, ukacsos, sele tes

b) Írd le kiegészítve a mellékneveket a füzetedbe!

8. Válaszd ki, melyik szó illik a mondatba a két megadott alak közül!

a) Írd le a füzetedbe a mondatokat!

Az óceáni szigeteken még ma is sok a **benn szülött** • **bennszülött** lakos.

Cékla vörös • **Céklavörös** arccal szaladtam ki a szobából.

A **fájdalomcsillapító** • **fájdalom csillapító** gyógyszer gyorsan hatott.

A barátom **jószívű**, • **jó szívű**, mert mindig kölcsönadja a képregényeit.

b) Értelmezzétek a jelentésüket!

Összefoglalás

Melléknevek összegezve

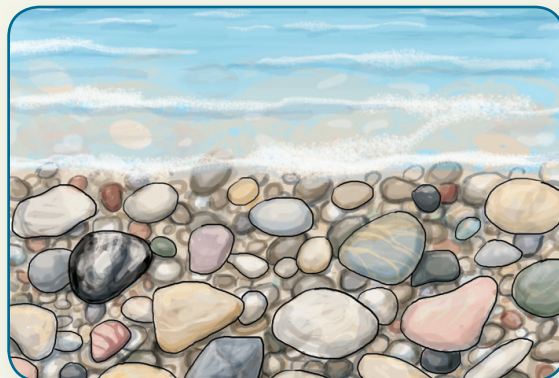
Gyűjtsetek minél több főnevet a sűrű, hosszú, bő, olcsó melléknévhez! Fokozátok őket! Keressétek meg a rokon értelmű és ellentétes jelentésű megfelelőiket!

1. Olvasd el Horgas Béla versének részletét! Beszéljétek meg, miről szól!

- a) Keresd meg a versrészletben a mellékneveket! Írd le őket a füzetedbe!

...egy lapos, szürke hasú,
sima, sárga eres
meg egy fekete-fehér
köpönyeges,
továbbá egy szögletes,
(...)
a parti homokban elheverve,
felhők táncán elmerengve,
egymáshoz csak ritkán szólott, ...

- b) Hogyan folytatódhat a vers? Mondd el! Válasszátok ki, kié a legjobb folytatás a csoporton belül! Hasonlítsátok össze az eredeti verssel!

2. Rakd helyes sorrendbe az összekeveredett szótagokat! Írd le a mellékneveket a füzetedbe!

kebüsz

acsonyla

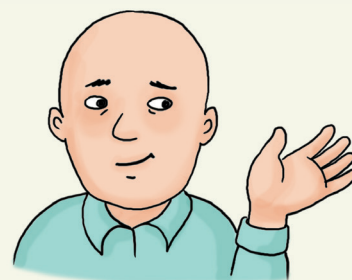
rosivá

mosdipacsora

3. a) Fejtsd meg a következő találós kérdést!

Néha hosszú, néha rövid,
vagy sima, vagy kunkorodik.
Van ritka, van sűrű,
Van fekete, van barna is,
hófehér és arany is.

- b) Keresd meg a találós kérdésben a mellékneveket! Írd le a füzetedbe a mássalhangzóval kezdődők fokozott alakjait!

4. Fejezd ki az alábbi mondatok értelmét egy-egy melléknévvel! Írd le a füzetedbe! Ügyelj a helyesírásra!

Irigykedik.

1.

Ez király!

3.

Fuj!

5.

Bedühödött.

2.

Sokszor visít.

4.

Elsápadt.

6.

5. Mit jelentenek a következő szólások? Fejezd ki őket egy-egy melléknévvel!

a) Írd le a füzetedbe egymás alá a mellékneveket!

Nincs sütnivalója.

Fogához veri a garast.

Ágynak dől.

Ágrólszakadt.

Tűbe lehet fűzni.

Lógatja az orrát.

b) Írd melléjük a felsőfokú alakjukat!

6.

a) Bővítsétek csoportban a mondatokat minél több melléknévvel!

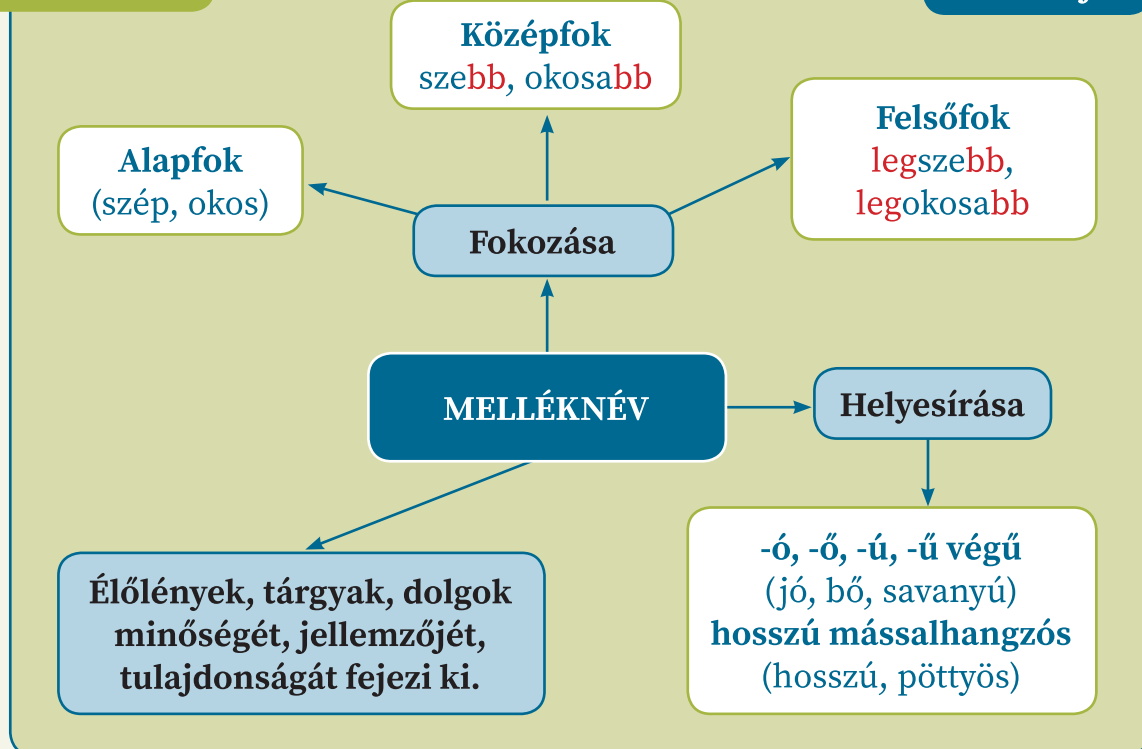
A vándorlegény egy házikóhoz ért. Találkozott egy emberrel. A legény megköszönte a tanácsot. Továbbment, és az út végén barlangot talált.

b) Hogyan folytatnád a történetet?
Találjatok ki többféle megoldást!

Mit tudok?

SZÓFAJ

Az ige

Igéről igére

Beszéljétek meg csoportban, hogy a fejezetnyitó képen milyen eseményeket láttok!

1. Ha ott lehetnétek, kivel beszélgetnétek? Mit mondanátok neki? Játsszátok el a párbeszédet!

2. a) Egészítsd ki a mondatokat az első kép és a kérdések alapján!
1. Ki mit csinál? 2. Mi történik vele?

Az óriásnak a szemüvege. A tündér magát a tükörben. A zöld kobold villával sütit. A kígyóhajú, lila ruhás nő habot . Hárman a gombaasztal mellett . A tükör mögött az eső. A torta a pulton .

b) Figyeld meg a második képet! Mondd el, kire, mire vonatkoznak a mondatok színessel írt szavai!

Létrán **mászik**.
A sziklán **van**.

Szétgurultak a földön.
Lovat **ugrat**.

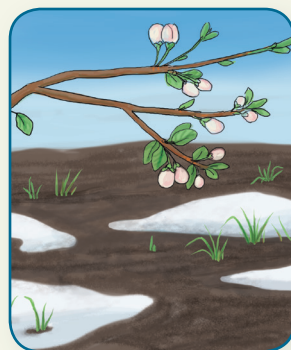
A szikláról **zuhog**.
Seprút **tart**.

3. a) Olvasd fel a verset a lüktetése szerint! Figyeld meg, mely mondatok nem érnek véget a verssor végén!

b) Keresd meg a versben az igéket! Írd le őket emlékezetből a füzetedbe!

Illan a, tűnik a hó,
olvad a, reccsen a jég,
itt is, amott is a friss
fű ki-kidugja fejét,
bomlik a, pattan a rügy,

égre sivít föl a fütty,
fák közt surran a szél,
s a mély-kék éj süvegén
fecskecsapat csivítél.
(Szilágyi Domokos)

c) Nézz utána, ki volt Szilágyi Domokos!

4. Alkoss minél több igét a betűkből! Egy szóban egy betűt többször is felhasználhatsz!

E	T	A	M	K	L	O	E
---	---	---	---	---	---	---	---

5. a) Figyeld meg a képeket! Mi változott meg? Írd le a változást egy-egy mondatl a füzetedbe!

- b) Húzd alá a mondataidban az igéket! Mit fejeznek ki?

6. a) Keresd ki a szövegből az igéket! Sorold fel őket!

A koalák Ausztráliában élnek. Máshol csak állatkertben vannak koalák. Csak eukaliptuszt esznek. Lassan mozognak. A koalák természetes ellensége a dingó (vadkutya). Tőlük nagyon félnek. A kicsinyeik vakon születnek. Utána hat hónapig anyjuk erszényében laknak. Ekkor nyílik ki a szemük.

- b) Írj ki a füzetedbe minden jelentés szerinti csoporthoz egyet-egyét!

cselekvés

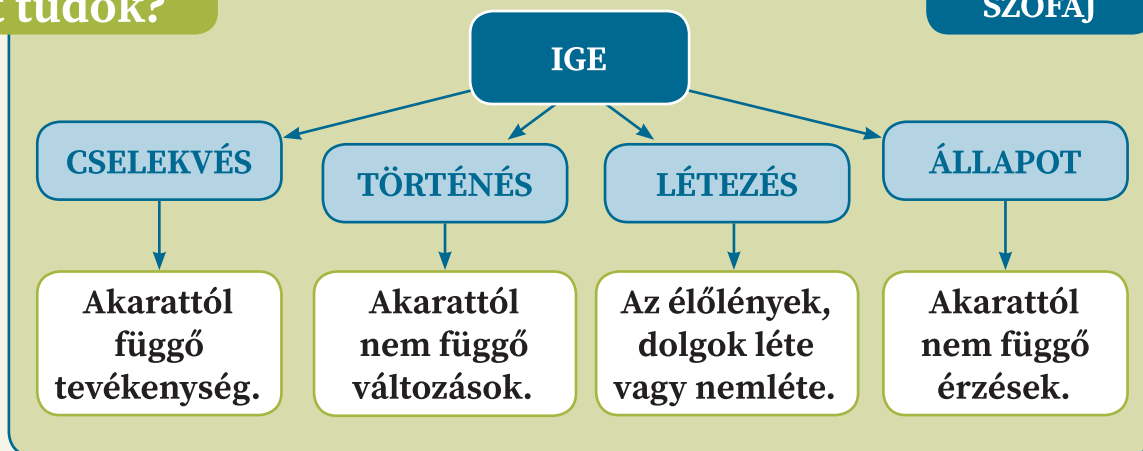
történés

létezés

érzés, állapot

Mit tudok?

SZÓFAJ

Igékkel fejezzük ki az élőlények cselekvését (pl. tanul, beszél, főz), és azt is, hogy mi történik valakivel vagy valamivel (széttörök, leesik, elgurul). Az igék közé tartoznak a létezést (van, nincs) és az érzést, állapotot (örül, sír, fáj) jelentő szavak is.

Az igék arról is tájékoztatnak, hogy a cselekvés, esemény a beszéd idejéhez képest mikor zajlik (tanultam, reccsen, leszel).

Rokonság vagy ellentét?

Játsszátok el a következő igék jelentését: nyílik, fut, beszél! Fogalmazzatok mondatokat a felsorolt igék rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavaival!

1. a) Keresd meg a mondatokban az igéket!

A piros keretes szemüveg lepottyant a földre.
Egy ragadozó madár szállt a vásártér fölé.
Az erdei tündér legalább ötféle süteményt készített.
Sebes folyó áramlik Fantáziabirodalom határán.

b) Írd le a mondatokat úgy, hogy minden igét a rokon értelmű párjával helyettesítsz!

c) A fejezetnyitó képen látottak alapján dönts el emlékezetből, mely mondatok igazak! Indokold meg a választásodat!

2. a) Mi jut eszedbe a felsorolt szavakról? Segítenek a képek.

nyúl
tűz
fog
fűz
szív

b) Alkoss mondatokat az igei jelentésükkel!

c) Gyűjts még ilyen igéket!

3. Összekeveredtek a színessel írt igék rokon értelmű megfelelői. Válogasd szét őket! Írd le őket helyesen a füzetedbe!

magol
pakol
gyűjt

rak
memorizál
készül

rámol
rendezkedik
félretesz

bevés
spórol
takarékoskodik

tanul
tesz

4. Mondjátok el úgy az alábbi viccet, hogy a kiemelt szavak ellentétét használjátok!

A teknős lassan **bemászott** a **vízbe**, és megpihent a homokon.
Miközben **bevizezte** magát, **nem látta**, hogy **kiderült** az ég.
Még **megszáradok** – mondta, és visszamászott a vízbe.

5.

a) Válaszd ki soronként, melyik a kiemelt ige rokon értelmű párja! Indokold meg a választásodat!

csen	emel	ver	hazudik	elemel
hever	henyél	terül	alszik	üt
megakad	elront	megcsinál	megtorpan	lefékez
vásárol	kereskedik	beszerez	megvesz	elvesz

b) Írd le a szópárokat a füzetedbe!

6.

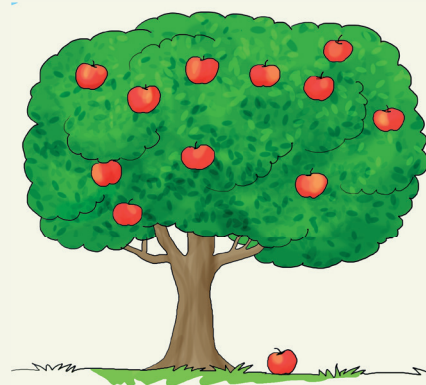
Helyettesítsétek a következő mondatokban az igét a rokon értelmű alakjával!

Esik az eső.

Leesett az alma a fáról.

Fázik a nagy hidegben.

A gyerekek sírtak az elvesztett mérkőzés miatt.

7.

a) Figyeljétek meg a kiemelt sorban lévő szavakat! Beszéljétek meg, mi a szabály!

b) A szabálynak megfelelően folytassátok soronként az igék gyűjtését!

szalad	fut	áll
pusztít		
csuk		
válaszol		
ad		

8.

a) Cseréld ki az alábbi mondatok igéit ellentétes jelentésűre! Ha jól dolgozol, egy-egy szólást vagy közmondást kapsz.

A szegény embert még az ág is tolja. • Az sír, aki a végén is sír. • Aki a virágot utálja, rossz ember nem lehet. • Ajkára melegszik a mosoly. • Csak a mának hal. • Megy még kutyára dér! • Megfagy a boldogságtól. • Még ha a feje tetejére ül is. • Egy követ szívznak. • Örökre kinyitja a szemét. • Úgy suttog, ahogy a torkán kifér.

b) Beszéljétek meg a szólások, közmondások jelentését!

Izgó-mozgó szavak

Mit csinál egy rendes háziasszony? Mondd el egyszavas mondatokkal! Te miben segítesz otthon? Sorold fel ugyanígy!

1. a) Keresd meg a mondatokban az igét! Olvass fel egy igét a társadnak! Ő mondja el emlékezetből, ki végzi a cselekvést!

Anyu főzi a vacsorát.
Gábor a parkban biciklizik.
Nagyi újságot olvasott.

A testvérem csak holnap vásárol.
Bori sokat tanul.
Apu a tetőn dolgozik.

- b) Válasszatok párban egy személyt, és gyűjtsetek hozzá olyan igét, amikor éppen csinál valamit!

2. a) Olvassátok el a népköltést! Beszéljétek meg csoportban, milyen a vers hangulata! Indokoljátok meg a választotokat!

Egyszer csak Marika mit gondolt magába,
lekváros gombócot főzött vacsorára,
gyúrta kézzel-lábbal, tüzet rakott fával,
mégiscsak úgy kellett elvágni baltával.

- b) Keressétek meg a népköltés igéit! Írjátok le őket a füzetbe! Kérdezzetek az igékre!

3. Gyűjts a következő foglalkozásokhoz cselekvést kifejező igét! Dolgozzatok négyes forgóban!

fodrász

hentes

kertész

szakács

eladó

Az esemény szereplőjének cselekvését kifejező igét **cselekvést jelentő igéknek** nevezzük (sétál, dolgozik, gyógyít, főz, üt).
A cselekvés legtöbbször a cselekvő akaratától függ.

4. a) Olvasd el az alábbi szavakat! Hasonlítsd össze a fejezetnyitó kép eseményeivel! Amelyik szóval tudsz, alkoss mondatot a kép alapján!

eladja	brekeg	lefekszik	kiszolgál	felszúrja
kever	ülnek	verekedik	megfogja	kap
hajol	eszik	vásárolnak	sportol	leugrik
mászik	vitáznak	kúszik	eldobta	kibékít

- b) Melyik szófajhoz tartoznak ezek a szavak? Foglald össze egy igével a fenti szavak jelentését!

5. a) Az előző feladat szavai alapján dönts el, melyik szó illik a következő állításokba! Indokold meg a választásodat!

Mindegyik • **Nem mindegyik** szó ige.

A feladatban minden ige **cselekvést** • **történést** fejez ki.

Ezek a cselekvések **függnék** • **függetlenek** a cselekvő akaratától.

- b) Olvasd fel helyesen a mondatokat!

6. Válaszd ki a felsorolt szavak közül a cselekvést kifejező igét! Írd is le őket a füzetedbe!

kel	megy	toll	FEJJELE	hasal	HALL
vasal	tol	hal			kell
fejel	meggy	térdele	tör		tőr
hassal	vassal	ól	áll		térddel

7. Olvasd el az igét! Keresd meg soronként a kakukktojást! Indokold meg a választásodat!

vesz	vásárol	árul	beszerez	
dalol	nótázik	dúdol	mondogat	énekel
informálódik	tudakol	okoskodik	tájékozódik	kíváncsiskodik

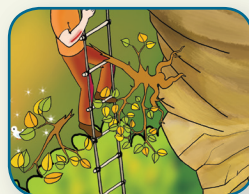

A történet jelentő igék

Történt valami?

Beszéljétek meg, kivel, mivel történhetek a következő események: törik, esik, hull, ég, romlik, sül! Foglaltok mondatba az igéket többféleképpen!

1. Nézd meg a képeket! Mondd el, mi történt a tárgyakkal, élőlényekkel!

A mondatalkotáshoz használd az alábbi igéket!

lepottyan, zuhan, zuhog, letörik, lezuhan,
reccsen, leesik, megbotlik, szemerkél

2. a) Keresd meg a mondatokban az igéket! Olvasd fel őket!

Kettétörtem a botot.

A bot kettétört.

Meggyújtottam egy gyertyát.

A száraz fa meggyulladt.

Az erdei tündér süteményeket süt.

A sütemény sül.

b) Hasonlítsd össze a két oszlop igéit! Melyek függnak a cselekvők akaratától? Melyek történnek meg az akaratuktól függetlenül?

c) Másold le csoportosítva az igéket a füzetedbe!

3. Miről szólhatnak azok a hírek, amelyek az alábbi címeket kapták? Mondd el röviden!

Egy fiatal fiú ölébe pottyant a szerencse

**Minden pittyeg, bűg és villog
a pláza új üzletében!**

Már épül a városi könyvtár

Minden, ami fő és sül

A magyarok szeme előtt már
a győzelem lebeg

Mikor kezdődik idén a tavaszi
szünet?

A valakivel vagy valamivel megtörténő eseményt **történet jelentő igékkel** fejezzük ki (törik, esik, reccsen).

Ez legtöbbször annak szándékától, akaratától függetlenül zajlik.

4. Keresd meg az előző feladat mondataiban a történetet kifejező igéket! Beszéljétek meg, miért nincs minden cím végén írásjel!

5. a) Olvasd el a szöveget! Milyen hangokat hallasz? Milyen színeket láatsz? Mondd el!

Zörögtek a száraz falevelek. Szinte ropogtak a súlyom alatt. Egyszer csak eleredt az eső. Esett vigasztalanul. Hirtelen megreccsentek az ágak. Egy őzike jött ki a bokrok mögül. Hallatszott, ahogy finoman lépdelt az avarban. Alig süppedt bele a lába. De nagyon furcsán lépkedett. Csak nem sánta? Lehet, hogy eltört a lába? Vagy kificamodott?

- b) Keresd meg a szövegben az igéket! Mondjátok el őket egymásnak négyes forgóban! Állapítsátok meg a fajtájukat!

6. a) Olvasd el újra, legalább háromszor az előző feladat szövegét!

- b) Csukd be a könyved! Írd le emlékezetből a füzetedbe a történetet kifejező igéket! Ha tudod, abban a sorrendben, ahogy olvastad őket!

7. a) Egészítsd ki történetet jelentő igékkel a hiányos mondatokat! Olvasd fel helyesejtéssel a kiegészített mondatokat!

A ceruzámat ki kell hegyezni, mert a hegye!

A parkban Peti fejére a toboz.

a tej, venni kell a boltban!

Ki kell hívni a szerelőt, mert a tévénk.

Nagyot az ág, majd .

- b) Mondjátok egymásnak tollba a kiegészített mondatokat! A füzetben dolgozzatok!

8. a) Összekeveredtek a szavak betűi. Alkoss belőlük történetet jelentő igéket!

lecsiszkú

klyiukda

opotyegl

selülyeld

lugur

- b) Írd le az igéket a füzetedbe! Mivel vagy kivel történhetett? Foglald mondatba a történetet jelentő igéket!

Van vagy nincs?

Játsszatok! Tegyetek fel kérdéseket egymásnak a társaddal úgy, hogy csak egyszavas mondattal válaszolhattok! (Van. Nincs.)

1. **Összekeveredtek a betűk az igékben. Rakd őket helyes sorrendbe!**
a) Írd le az igéket a füzetedbe!

l g y e n e

t o l v

I N C S N

N V A

N S I C S

E S Z L

l é

l i é t e k z

b) Fogalmazd meg szóban, mit fejeznek ki ezek a szavak!

c) Alkoss az igékkel mondatokat! Írd le őket a füzetedbe! Többféle mondatfajta legyen közöttük!

2. a) Figyeld meg az igéket! Beszéljétek meg párban, melyikkel állítunk, melyikkel tagadunk!

vannak

nincs

lettek

sincsenek

volt

van

nincsenek

sincs

lesznek

voltak

b) Csoportosítsd a füzetedben a fenti igéket aszerint, hogy állításra vagy tagadásra használjuk őket!

3. a) Olvasd el a szöveget! Beszéljétek meg párban, ki írhatta, kinek! Figyeld meg a szövegben az igéket! Mit vettél észre velük kapcsolatban?

Most a nagyiéknál élek. A kertben sok virág van. A szomszédokban külföldiek tartózkodnak. A hó végéig laknak ott. Vannak csirkék és kacsák is az ólban. Ha felnőttem, én is kertes házban lakom majd. Az utca végén egy cukrászda van. Mindig van csokifagyi is. A suliban sok fiú és kevés lány van. Vannak köztük rendesek is, de még nincs barátom. Holnap filmvetítés lesz a könyvtárban. Utána beszélgetés lesz a filmről. Ott lesznek a film alkotói is. Legyen szép napod!

b) Kerüljétek a szóismétlést! Cseréljétek ki ennek megfelelően az igéket! Négyes forgóban dolgozzatok!

Az élőlények vagy élettelen dolgok létéről vagy nemlétéről tudósító igéket **létezés** kifejező **igéknek** nevezzük (van, lesz, volt, nincs, lenne, lett, legyen).

4.

a) Válasszátok ki, melyik ige melyik csoportba illik!

Mit csinál?
Mit cselekszik?

Mi történik?
Mi zajlik éppen?

Mi éri, mit érez éppen?
Milyen állapotban van?

• elkeseredik • gyűlöl • szeret • örül • mos • izgul • fáj • visket
• fut • vacog • reszket • színez • nekibúsul • játszik • recseg

b) Izgultál már? Miért fogott el ez az érzés? Foglald mondatba!

5.

a) Olvasd el a szöveget! Hol jelenhetett meg? Ki írhatta? Beszéljétek meg!

• Fantáziahírek • Lapzárta után

Ma délután **elállt** a lélegzetük a birodalom lakóinak!
Két gyermek **mászott** az Óriásszikla felől földünkre.
Feltehetőleg már régóta figyeltek minket messzelátójukkal a szikla tetejéről. A látogatókat az óriás **látta meg** először, új szemüvegével. A behatolás közben **letört** és **lehullott** egy ág a veszélyt jelző csengőfánkról.
Micsoda nap! Vajon mit láttak a gyermekek?
A vásártér tele **volt** lakóinkkal. **Bízunk** benne, hogy nem támadó szándékkal jöttek. A virágaink viszont úgy **megijedtek**, hogy azóta nem **illatoznak**.
Bizony, ennek a hírnek senki sem **örül**. Több információnk sajnos **nincs**. Bővebb tájékoztatást a holnapi számunkban **adunk**.

b) Gyakoroljunk! Döntsétek el a színes betűs igékről, melyik csoportba tartoznak jelentésük szerint!

Azt az igefajtát, amely az élőlények érzéseit fejezi ki (szeret, örül, nevet, elkeseredik, sír, izgul, fáj), **állapotigéknek** nevezzük.

Ez az igefajta egyéb helyzetet, állapotot is jelölhet (fázik, bízik, meggazdagodik, illatozik, rothad). Ez a helyzet, állapot legtöbbször az esemény szereplőjének szándékától, akaratától függetlenül következik be.

Gyakorlás

A végén is helyesen

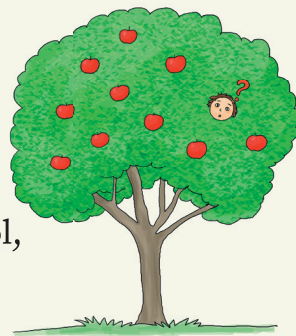
Mondjatok egy történetet a következő igék felhasználásával: fordít, fordul, merít, merül, feszít, feszül, tanít, tanul! Ügyeljetek a helyes ejtésre!

1. a) Olvasd el a találós kérdéseket! Írd le a megfejtésüket a füzetbe!
b) Keresd meg bennük az igéket! Figyeld meg a helyesírásukat!

Reggel hidegen felfrissít,
este melegen tisztít.
Nyáron felüdít.

Kerülj, fordulj, nézd meg jól,
hágjál rája, rázd meg jól,
neki könnyebb, s neked jó.

2. a) Olvasd el a hírt! Mondjatok igaz állításokat a mondatok kiemelt szavainak ejtésével és helyesírásával kapcsolatosan!

Elítélték a tolvajt! P. K. büntetett előéletű magyar állampolgár felbecsülhetetlen értékű kincseket **tüntetett el** a Nemzeti Múzeumból. A bíróságnak **megígérte**, hogy illet többé nem tesz. Súlyos börtönbüntetésben **részesült**.

b) Diktáljátok le egymásnak a színessel kiemelt szavakat!

3. Figyeld meg az igék utolsó két betűjét! Milyen szabályszerűséget veszel észre? Állapítsd meg az igék fajtáját is!

a) Folytassátok az átalakítást a példa szerint!

merül

merít

indul

indít

repül

?

?

kékít

alakul

?

?

gurít

tanul

?

?

gyógyít

b) Írj a füzetedbe két szó párral mondatot!

Az igék végén az **-ul**, **-ül** toldalék mindig rövid (tanul, szépül, csendül).
Az igék végén az **-ít**, **-dít** toldalék mindig hosszú (tanít, indít).

4. Olvasd fel helyes ejtéssel a szavakat! Figyeld meg az alakjukat! Alkoss az igékből párokat! Írd le az összetartozókat! Ügyelj a helyesíráásra!

kopog lobban fröcsög szisszen dörög
dörren sziszeg toccsan koppan
lobog tocsog kotyog fröccsen kottyán

5. Párban dolgozzatok! Olvassátok el soronként a szavakat! Az egyikőtök a **j** betűs szavakat, a társa az **ly** betűt tartalmazó szavakat gyűjtse ki a füzetébe! Ellenőriztétek egymás munkáját szótár segítségével!

lesú(?)t, a(?)ánlgat, engedé(?)ez, lee(?)t, fo(?)tat, sóha(?)t,
he(?)esél, egyensú(?)oz, (?)átszik, bebú(?)ik, korcso(?)ázik,
megi(?)eszt, éme(?)eg, vi(?)og, le(?)ár, elsü(?)ed,
(?)a(?)ong, gomo(?)og, fo(?)ik, megakadá(?)oz

6. Kiemeltük az előző feladat szavai közül négy szó magánhangzóit. Találd ki, melyek ezek a szavak! Írd le a szavakat a füzetedbe!

e ú i

o o á i

e ü e

e a a á o

7. a) Olvasd el a találós kérdéseket! Írd le a megfejtésüket a füzetbe!

- b) Keresd meg bennük az igéket!

Egy lyukon bebújsz,
két lyukon kibújsz,
akkor vagy igazán benne,
amikor kibújtál belőle.

Fűszálak közt zöld bogár,
meglapulva egyre vár.
Ha a fűszál megrezzen,
nagyot ugrik, elrebben.

- c) Írd le a meghatározásnak megfelelő igéket a füzetbe!

Cselekvést kifejező, ötbetűs ige

Létezést kifejező, hárombetűs ige

Történést kifejező ige

Ellentétes irányt kifejező cselekvő igék

8. a) Mely igékből hiányoznak a kiemelt betűkapcsolatok? Indokold meg a választásodat! Olvassátok fel egymásnak a kiegészített szavakat!

tj

lj

dj

llj

nj

lly

tu(?)a, gurí(?)a, szá(?)on, fo(?)a, hajo(?)unk, ga(?)az

- b) Másoljátok le az igéket! Bontsátok őket szótőre és toldalékra! Keressetek melléjük hasonló igealakokat!

Kik és mennyien?

Játszd el a társaddal a következő mondatok jelentését némajátékkal! Én vagyok a kiszámoló! Te leszel a hunyó! Ő bújt el a legjobb helyre! Hogyan folytatnád?

1. a) Lapozz a fejezetnyitó képhez! Keresd meg a képen, ki mondhatta, vagy kire, kikre vonatkozhatnak a mondatok!

Én értem fel a sziklára elsőként.

Te vagy az óriás?

Ő tartja a kezében a törölközőt.

Mi törtük le az ágat, miközben lemásztunk a szikláról.

Ti veszekedtek a seprűn?

Ők ülnek a kis gombaasztalnál.

- b) Figyeld meg a színes betűvel kiemelt szavakat! Mondd el, kit vagy kiket helyettesítenek!

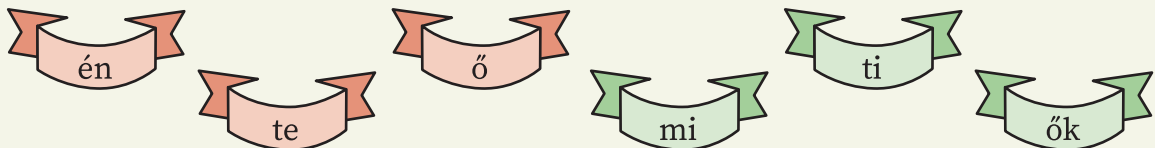
- c) Hogyan fejezik ki az igék a színes betűs szavak értelmét? Vizsgáljátok meg mondatonként!

2. a) Olvasd el a szöveget! Keresd meg benne az igéket! Következtess a szereplőkre!

Kirándulni megyünk a fővárosba. Ki mellé ülsz a vonaton? Én Kitti mellett utazom. Jártatok már a Nemzeti Múzeumban? Petőfi ott szavalta el a Nemzeti dalt. Sokan mondták együtt a költővel a vers refrénjét.

- b) Írd le az igéket egymás alá a füzetedbe! Írd mellé az ige által kifejezett szereplőnek megfelelő szót!

Az események szereplőire az **én**, **te**, **ő**, **mi**, **ti**, **ők** szavak utalnak. Ezt az ige toldaléka önmagában is kifejezi (tud|om, tud|od, tud|ja; tud|juk, tud|játok, tud|ják).

3.

a) Olvasd el az igéket! Figyeld meg, melyiket hány szereplő cselekszi, vagy hányval történik! Csoportosítsd őket a füzetedben a megadott szempontok szerint!

barangol

kifogásolunk

csepereg

dumcsiznak

mártogatok

ellentmondok

bolondozunk

teázol

izzad

GYŰROK

hozod

Egyes szám

Többes szám

b) Jelöld a füzetedbe írt igékben a szótő és a toldalék határát álló egyenessel! Figyeld meg a toldalékokat!

4.

a) Válaszd ki a szavak közül az igéket! Sorold be a csoportokba! Mit jelentenek a kék betűk és számok? Magyarázd el az ismereteid alapján!

csempéz

csempész

passzolnak

zötyögünk

pattogás

ragasztó

szárnyal

vártok

szárnyak

látnak

szellemeskedés

látnok

szegelek

szeretet

szerelek

hallgatsz

gombok

röhögünk

gombolod

húztok

én (E/1.)

te (E/2.)

ő (E/3.)

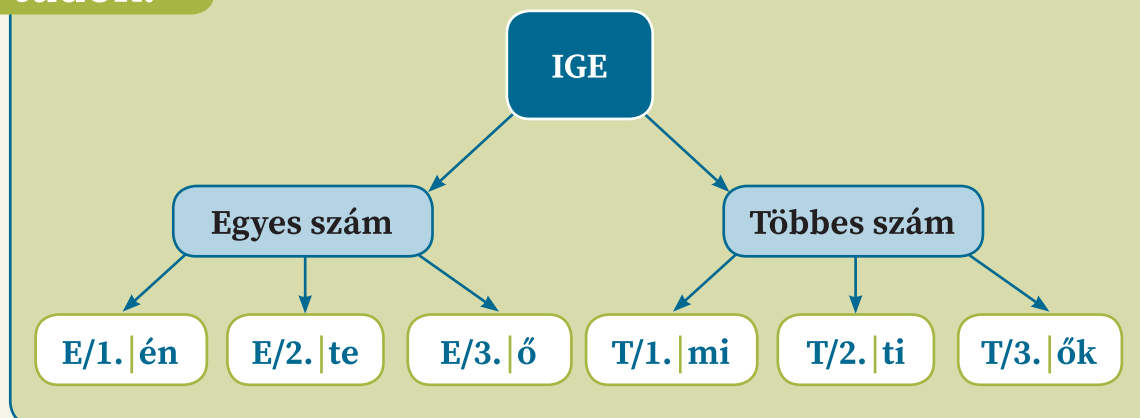
mi (T/1.)

ti (T/2.)

ők (T/3.)

b) Alkoss minden igével egy-egy mondatot szóban!

Mit tudok?

[illegible]

Régiségek a digitális korszakból
az Informatikai Múzeumban

Az igeidők

Múlt, jelen, jövő idő

Nézd meg a fejezetnyitó képet! Beszéljess a társaddal a képről! Meséld el, mit látsz! Mikor játszódna az események?

1. Beszéljétek meg, hogy a fejezetnyitó kép melyik részlete ábrázol a jelenben zajló eseményeket! Melyik része játszódhat a múltban, és melyik a jövőben? Miért?

2. a) Alkossatok mondatokat a fejezetnyitó képről! Minden mondat tartalmazzon igét! A megadott szavakkal kezdjétek a mondatokat!

Régen...

Mostanában... Éppen most...

A jövőben...

b) Néhány mondatot írjatok is le a füzetetekbe!

c) Olvassátok fel egymásnak a leírt mondataitokat!

3. a) Olvasd el a szavakat, szó szerkezeteket! Mi a közös bennük?

régen	jelenleg	majd	azelőtt
a múlt héten	mostanában	éppen most	manapság
mostanság	jövőre	tegnapelőtt	

- b) Csoportosítsd a füzetedben a felsorolt szavakat aszerint, hogy a közlés idejéhez képest mikor zajló eseményekre vonatkoznak!

4. Olvasd el a meserészletet! Figyeld meg a szövegben az igéket!

Beszéljétek meg párban, melyik ige milyen idejű!

A szegény molnár már nagyon öreg volt. Ezért magához hívta a két fiát. Ezt mondta nekik:
 – Holnap már nem biztos, hogy élek. Elmondom, mit határoztam. Te, nagy fiam, kapod a malmot, a kisebbnek adom a fekete kandúrt. Ugye, vigyázni fogtok rájuk?

b) Folytasd a történetet!

- c) Másold le a füzetedbe a meserészlet mondataiból az odaillő szavakat a megfelelő csoportba!

múlt

jelen

jövő

5. Beszéljétek meg párban, miről szólnak a mondatok!

a) Keresd meg a mondatokban az esemény idejére utaló szavakat!

b) Olvasd fel ezeket a színes betűvel írt szavakkal együtt!

Régen az úrinők kis kalapot **hordtak**.

A jövő héten újra **el fogunk jönni** ebbe a cukrászdába.

Tegnap mobilkiállítás **nyílt** a városi múzeumban.

Most **lép be** az ajtón a barátom.

Jövő tavasszal újra **meg fogjuk nézni** ezt a várost.

Múlt héten **kaptam meg** az új gördeszkámat.

Ma vagy holnap **látogatnak meg** a rokonok.

Jövőre találkozónk **lesz** ugyanitt, ugyanekkor!

c) Keresd meg az alábbi mondatok megfelelőjét az előző feladatban! Mit tapasztalsz? Beszélj meg a társaddal!

A jövő héten újra **eljövünk** ebbe a cukrászdába.

Ma vagy holnap **fognak meglátogatni** a rokonok.

6.

Vizsgáld meg az előző feladat színes betűvel kiemelt szavait a mondatokban! Mondd el, melyek vonatkoznak a múltra, melyek a jelenre, melyek a jövőre!

Mit tudok?

IGE

IGEIDŐK

múlt

jelen

jövő

Az ige alakja, toldaléka azt is jelezheti, hogy az események a **közlés idejéhez képest mikor** zajlanak.

Ezt a múltra, a jelenre és a jövőre utaló egyéb szavak is kifejezik a mondatban (tegnap, most, holnap stb.).

A jelen idő

Éppen most...

Mit csinálhatnak éppen most a rokonaid, ismerőseid, barátaid? Mondd el a társadnak! Készítsetek videofelvételt képzeletben erről!

1. Olvasd el a tudósítást! Miről szól?

a) Tegyetek fel kérdéseket egymásnak a szöveg alapján!

b) Keresd meg a szövegben az igéket! Másold le őket a füzetedbe! Beszéljétek meg párban, mit fejeznek ki ezek az igék!

– Kedves Nézőink! Ma ünnepi avatón vagyunk, a helyszínről tudósítunk. Ebben a pillanatban nyitják meg újra városunk büszkeségét, a közel százéves cukrászdát. Szabó Miklós üzletvezető éppen beszédet tart.

– Köszönettel és hálával tartozom minden lakosnak a felújításért! Cukrászdánkban ezen a héten mindenki ingyen ehet-íhat! Ma különleges nyalánkságokkal és meglepetésekkel szolgálunk, amelyekre szeretettel várjuk vendégeinket! Na, most készülhet a fénykép! Megnyitom a kapukat! – mosolyog a cukrászda tulajdonosa a kamerába.

2. a) Játsszátok el a tudósítást! A szóvivő számoljon be az eseményekről! A felvételt készítő is mondja el, mit lát, mi történik éppen!

b) Válaszd ki a megfelelő szót! Írd le a mondatot a füzetedbe!

A szövegben található igék a **múltra** **jelenre** **jövőre** utalnak.

3. a) Alkoss mondatláncot! Válaszd ki minden oszlopból az egymással értelmileg összetartozó szavakat! Írd le az így alkotott mondatokat a füzetedbe!

Apu	keddenként	pontatlanul	dolgozik.
A nagymamám	hétköznapiokon	fodrászhoz	jár.
Az órák	minden ősszel	Afrikába	megy.
A fecskék	mostanában	az irodában	költöznek.

b) Mely szavak fejezik ki, hogy a mondatok nem éppen most, hanem gyakran vagy általában igazak? Beszélj meg a társaddal!

4.

a) Nézd meg a fejezetnyitó képet! Mit csinálnak most a szereplők? Mi történik éppen? Alkoss mondatokat a társaddal a kép alapján!

b) Gyűjts jelen idejű igéket a képről! Versenyezzetek, azonos idő alatt ki tud többet leírni!

5.

a) Olvasd el a színes betűvel írt szavakat! Válaszd ki közülük a jelen időre utalókat!

b) Olvasd fel a szavak közül az igéket! Mondd el a társadnak a jelen idejű igealakokat!

felszolgált szeretem **jelenleg** kibújik
 most megyek kong vacog
 szomorkodik sétál van **tegnap**
 lesz nevet kérni fog ropog
 megreccsen evett leszek **majd**

c) Készíts táblázatot a füzetedben a megadott szempontok szerint! Csoportosítsd benne a fenti szavakat!

Cselekvést kifejező,
jelen idejű igék:

Érzést, állapotot
kifejező, jelen ide-
jű igék:

Történést kifejező,
jelen idejű igék:

Létezést kifejező,
jelen idejű igék:

Jelen időre utaló
egyéb szavak:

Mit tudok?

IGEIDŐK

JELEN IDEJŰ IGEALAK

Éppen most.

Külön
toldaléka: ø

Mostanság,
általában.

Éppen telefonál.

Gyakran telefonál.

Ha a cselekvés, történés stb. a jelenben, éppen most zajlik, illetve mostanában vagy általában igaz, legtöbbször **jelen idejű igealak**kal fejezzük ki. (Például: Most a barátommal játszom. Anyu éppen vacsorát főz. Illetve: Gyakran futok reggelenként. A póknak nyolc lába van.)

A múlt idő

Régebben esett meg

Tartsatok egymásnak élménybeszámolót egy veletek korábban megtörtént eseményről! Például beszéljétek arról az időről, amikor még nem jártatok iskolába!

1. a) Olvasd el a szöveget! Szerinted a fejezetnyitó kép melyik részletéről szól? Beszéljétek meg!

Régen minden úrinő elegánsan öltözködött. Csinos blúzokat, selyemszoknyákat hordtak. Odafigyeltek a kiegészítőkre: kistáskára, övre, kesztyűre, amelyek összeillettek a ruhadarabbal. Kecses cipellőkben jártak. Az úrilányok a cukrászdában szerettek üldögélni, pletykáltak, fecserésztek és viháncoltak. A férfiakon kalap volt, a hölgyeknek udvariasan kezét csókoltak.

- b) Figyeld meg a szövegben az igék toldalékait! Melyik toldalék utal a múltra? Beszéljétek meg!

2. a) Olvasd el a szavakat, szószerkezeteket! Beszéljétek meg párban, mikor történt eseményt jelölnek!

- b) Állítsd a szavakat, szószerkezeteket időrendi sorrendbe! A legkorábbival kezd! Írd a betűket a megfelelő sorrendben a füzetedbe! Mi a megfejtés? Hogyan kapcsolódik a tanultakhoz?

Ú három nappal ezelőtt D tegnap délután L tegnap hajnalban
I tegnap délelőtt T tegnap reggel nyolckor
Ő három órával ezelőtt M két évvel ezelőtt

- c) Találj ki egy rövid történetet a társaddal úgy, hogy használjátok az időt jelölő kifejezéseket! Tartsátok meg az időrendi sorrendet!

3. a) Olvasd el a mondatokat! Figyeld meg a jelen idejű igealakokat!

Az utcán jegesember árulja a nagy jégtömböket a jég szekrényekbe. A parasztok kaszával aratják a búzát, az asszonyok pedig kévébe kötik. A cipészek, fazekasok a piacra hordják ki a portékájukat. Az urak és az úrhölgyek, úri kisasszonyok életét házicselédek segítik.

- b) Alakítsd át a mondatokat úgy, hogy kifejezzék: az események régebben történtek! Írd le az igéket a füzetedbe!

- c) Karikázd be a múlt idő toldalékát a füzetedben!

4. a) Keresd meg a felsorolt szavakban a szótőt! Figyeld meg a toldalékokat!

törölt számolt tudott zokogott fizetett adott előfordult
ásított énekelt ígért élt kapott cserélt edzett volt

b) Mikor áll magánhangzó, és mikor mássalhangzó a múlt idő toldaléka előtt? Mi történik a toldalékkal? Hogyan jelezzük ezt írásban?

c) Csoportosítsd a füzetedben a múlt idejű igéket aszerint, hogy hosszán vagy röviden ejted és írod a múlt idő toldalékát!

5. Egészítsd ki a hiányos mondatot!

A múlt idő toldaléka rövid -t a után, és hosszú -tt a után.

6. a) Figyeld meg az azonos színű oszlopok szavait! Pótold a múlt idejű igealakok hiányzó toldalékát szóban!

E/1.	tudtam	kér 	tud 	kértem
E/2.	tud 	kérted	tudtál	kér
E/3.	tud 	kérte	tudott	kér
T/1.	tudtuk	kér 	tud 	kértünk
T/2.	tud 	kértétek	tudtatok	kér
T/3.	tud 	kérték	tudták	kér

b) Alkoss szószerkezeteket a múlt idejű igealakok és -t toldalékos főnevek felhasználásával az alábbi példák alapján!

tudta a leckét

kérte a jegyeket

tudott egy jó helyet

kért egy jégkrémet

c) Írj le két-két párt a füzetedbe!

Mit tudok?

IGEIDŐK

MÚLT IDEJŰ IGEALAK

Magánhangzó
után -tt

Külön toldaléka:
-t, -tt

Mássalhangzó
után -t

A jövő idő

A jövőben következik

Figyeld meg a fejezetnyitó kép jövőt ábrázoló részletét! Te milyennek képzeled el a jövőt? Mesélj róla!

1. a) Beszéljétek meg csoportban, kik kinek mondhatják a következő mondatokat! Játsszátok el csoportonként az egyik helyzetet!

Délután sok-sok úrcsontot **fogsz kapni** tőlem.

Egy héten belül új porázt **fogok vásárolni** a kutyámnak.

Holnaptól már az új repülődeszkámat **fogom használni** felszolgáláskor.

A **jövő héten** a két unokámmal újra **eljövünk majd** ebbe a cukrászdába.

Úgy tűnik, **holnap** szükségem **lesz** a szép barna esernyőmre.

- b) Keresd meg a mondatokban az időre utaló kifejezéseket! Beszéljétek meg, hányféleképpen fejeztük ki a jövő időt a fenti mondatokban!

2. a) Alakítsátok át az első feladat mondatait először jelen, majd múlt idejűvé! Írjátok le a füzetbe!

- b) Mi mindent kellett kicserélnetek? Miért? Beszéljétek meg!

3. a) Melyik keretbe helyeznéd el az alábbi, jövő időt kifejező igét, szó szerkezeteket? Nevezd meg a betűjelet és a keret színét!

a) ugrálni fog	b) szánkózni fogtok	c) holnap megírom
d) leszünk	e) délután vásárolunk majd	f) leszek

lesz
lesztek
lesznek

játszani fogunk
kelni fognak
rajzolni fog

holnap segít majd
a jövő héten kérem el
később megoldjuk

- b) Alkoss mondatot két igével! Legyen bennük melléknév és főnév is!

4. a) Olvasd el a szavakat, szószerkezeteket! Válaszd ki soronként, melyik nem illik a többi közé! Indokold meg a választásodat!

aludni fogok látni fogod hintázni fogsz szeretlek várni foglak
futok majd eszem majd lépünk majd repülünk majd vacsoráztunk
lesz leszünk van leszek lesztek leszel lesznek

- b) Mondjátok el párban, melyik sorban hogyan fejeztük ki a jövő időt!

5. Értelmezzétek az alábbi mondásokat! Mondjátok ti hasonlókat!

Majd ha fagy, hó lesz nagy!

Nem fog fájni, csak a szemed fog szikrát hányni!

6. a) Olvasd el a mondatokat!

- b) Alkoss belőlük szóban jövőre utaló mondatokat!

Nagyi és a gyerekek fotóalbumot nézegetnek.

Ákos málnaszörpöt iszik.

A kutya elszakítja a vékony pórázt.

Az idős néni a piacra megy.

7. Milyen terveid vannak a holnapi napra? Felelj jelen idejű igealakokkal! Miből tudod mégis, hogy a jövőre vonatkoznak? Beszéljétek meg!

Mit tudok?

IGE

JÖVŐ IDŐ

lesz

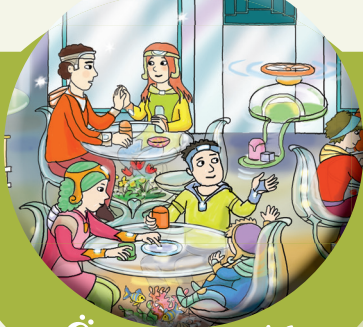
fog + ige + -ni

holnap / nemsokára / majd stb. + jelen idejű igealak

A jövő időt kifejezhetjük az ige-tőhöz kapcsolt **-ni** toldalék és a **fog** szócska segítségével (aludni fog), valamint a **lesz** igével.

Jövő időt jelölhet a jelen idejű igealak is. A jövőre ekkor egy **más szófa-jú** szó vagy szószerkezet utal a mondatban (holnap, majd, később, jövő héten, nemsokára, jövőre).

Minden időben

Tegnap jól fogok felelni, ezért a tanító néni most megdicsér. Mi a hiba a mondatban? Javítsd ki! Indokold meg, mit miért javítottál!

1. a) **Döntsd el a fejezetnyitó kép alapján, hogy igazak vagy hamisak az állítások! Írd az I vagy H betűt a füzetedbe! Indokold meg a választásodat!**

1. A kávéházi asztalnál négy hölgy sűg össze.
2. A veteránautó-kiállítás plakátja az egyik üvegablak előtt áll.
3. A kék nadrágos fiú mobilon hív valakit.
4. A szőke hajú pincér gördeszkán hozza ki a két kávé.
5. A jövőbeli cukrászdában mindenki szemüveget visel.
6. A fehér ruhás kislány egy élő kutyának örül.

- b) **Keresd meg a mondatokban az igéket! Beszéljétek meg, milyen idejűek!**

- c) **Alakítsátok át szóban a mondatokat múlt és jövő idejűvé! Felváltva dolgozzatok a társaddal!**

2. a) **Olvasd el a mondatokat! Mi a furcsa bennük?**

Tegnap délután két órakor a kedvenc könyvemet fogom olvasni.
A múlt héten meglátogatom a barátom.
Tavaly látok egy kiállítást a jövő járműveiről.
Holnapután voltam nálad!

- b) **Cseréld ki a helytelenül használt igéket! Írd le a füzetedbe a mondatokat helyesen!**

3. a) **Olvasd el a szöveget! Mondd el, milyen időben állnak a mondatok igéi!**

Korán kelek. Utána megmosakszom és megregelizem. Elmegyek az iskolába. Délelőtt tanulok. Utána megebédelek. A délutánt leckeírással és játékkal töltöm. Este beszélgetek kicsit a családtagjaimmal, és megvacsorázunk. Nézek egy mesét a tévében, és fogatmosok. Utána lefekszem aludni.

- b) **Alakítsd át a szöveget múlt idejűvé, majd jövő idejűvé!**

- c) **Az egyik időben írd is le az átalakított szöveget a füzetedbe!**

4. a) Olvasd el a szöveget! Mondd el egy szóval vagy szókapcsolattal, miről szól!

b) Keresd meg a mondatokban az igéket!

A hétvégén fogjuk ünnepelni apukám születésnapját. Anya csokoládétortát süt. Már becsomagoltam az ajándékot. Meghívtuk a nagyszüleimet és a barátokat. Meg fogjuk venni az üdítőket az áruházban. Nagyon várom már azt a napot!

c) Írd le igeidők szerint csoportosítva az igéket a füzetedbe!

d) Készíts egy meghívót a születésnapra!

5. Játsszunk a nyelvvel!

a) Figyeld meg az alábbi mondatok igéit! Milyen idejű igealakban állnak?

Már egy hete csak a mamára **gondolok...**

Tegnap óta **fáj** a fejem.

Most jöttem a barátoméktől.

Ebben a **pillanatban** jutottál eszembe.

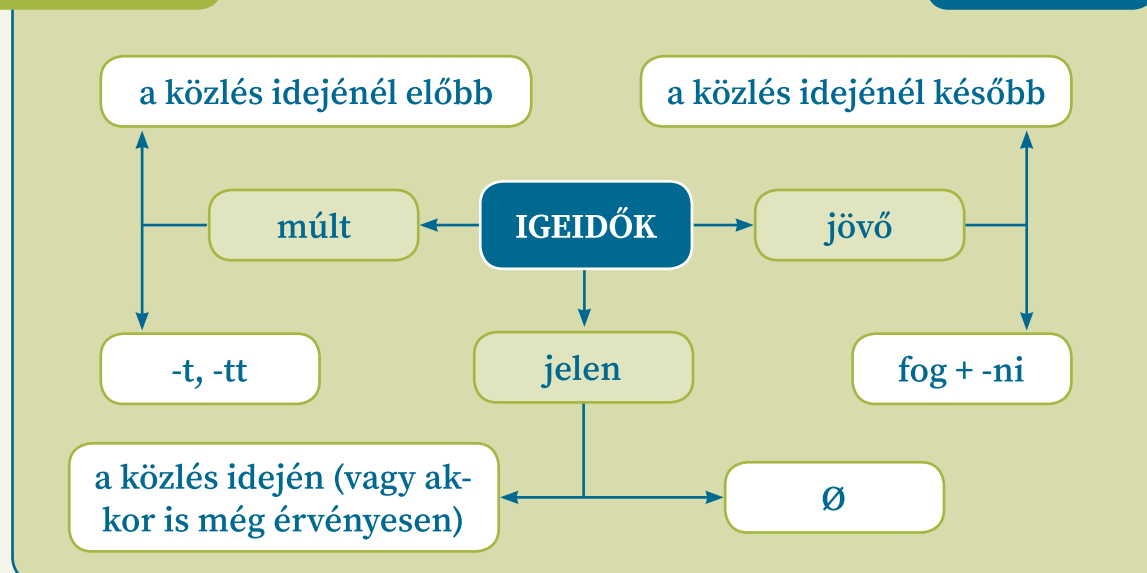
b) Állapítsd meg a színessel kiemelt szavakról, melyik időt fejezik ki!

c) Szerinted mit fejezünk ki a kétféle idővel egy mondaton belül? Mondj te is hasonló mondatokat!

6. Mit tudsz az igeidőkről? Mondd el az ábra alapján!

Mit tudok?

IGE

NÉPI MESTERSÉGEK

Vándorkiállítás gyerekeknek

Milyen szerszámok, eszközök kellenek ahhoz, hogy

**bemázazzuk, megfoltozzuk, megpatkoljuk,
bevarrjuk, kifogjuk, átsüssük,
kifaragjuk, legyaluljuk, beabroncsozzuk,
kijavítsuk, keresztülszúrjuk, kikalapáljuk,
összeszorítsuk, lecsavarjuk, feltekerjük és megszójuk?**

Hogyan kell csinálni?

Megtudhatjátok, ha eljöttök vándorkiállításunkra!

Nálunk népi mesterségekkel
és kellékeikkel ismerkedhettek meg.

Csak két hétig az iskola dísztermében!

Csináljuk együtt!

Nyitva: 10–18 óráig.

Díjtanul beléphettek!

Várunk benneteket szeretettel!

Ha megnéztétek a kiállítást,
elleshetitek a mesterek fortélyait is!

Délután 5-kor mindig más és más mester munkáját
tekinthetitek meg élőben!

Visszavárunk minden délután.

Gyertek el feltétlen!

Az igező

A hűsűges szűfaj

Értelmezű a fejezetnyitű kűpet! Olvasű el a vándorki-állítűs plakűtűjűt! Figyeld meg az igeűket! Nűzd meg a mestersűgeket bemutatű kis kűpeket! Mondj rűluk igeűket!

1. a) Figyeld meg az alűbbi igeűket! Miben azonosak? Miben kűlűnbűznek?

felműszik

leműszik

űtműszik

elműszik

visszaműszik

b) Mi okozza az értelmi kűlűnbűsűget az igeűk kűzűtt? Mi az, ami azonos marad bennűk? Beszűljűtek meg!

c) Milyen hasonlűsűgot fedezel fel a plakűt igeűi és az itteniek kűzűtt?

2. a) Egűszűtsű ki az igeűt a mondatok jelentűsűsűhez illű szavakkal a tűrsaddal! Kűzben mutasű is az irűnyűt!

? repűlt

A fecske ? a fűszekbűl.

A fecske ? a fűszekre.

A fecske ? a fűszek fűlűtt.

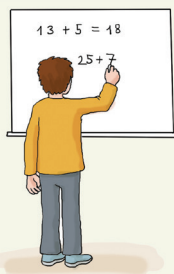

b) Írd le a kiegűszűtűt mondatokat a fűzetedbe!

Az igeűhez tartűsűan kapcsolűdű szavakat **igeűkűtűknek** nevezzűk. Az igeűkűtűket, ha kűzvetlenűl az ige elűtt állnak, az igeűvel egybeűrjuk (kirepűl, űtsűtűl, megjűn, keresztűlhűz, hazamegy).

3. a) Beszűljűtek meg, hogy a kűpeken szereplűk kűzűl ki milyen cselekvűst vűgezű! Írűjatok le az igeűkűtűs igeűket a fűzetbe! Űgyeljűtek a helyesűrűsűra!

b) Vűlaszűd le a leűrt igeűkben a szűtűt, karikűzűd be a hozzűjuk kapcsolűdű szavakat!

4. Vűlassz a fejezetnyitű kűprűl kűt foglalkozűst a tűrsaddal! Gyűűjtűsetek a fűzetbe igeűkűtűs igeűket velűk kapcsolatosűn!

5. Mely esetben módosul, és mely esetben változik meg az ige eredeti jelentése, ha igekötőt kapcsolunk hozzá? Válaszd ki az igekötős igék közül! Indokold meg!

ráad, felad, bead, kiad, odaad, ádad, összead, elad, megad, elad, visszaad

Az igekötő vagy csak módosítja (legurul, felmászik), vagy megváltoztatja (rájön, kimerül, átver, felsül) az ige eredeti jelentését.

6. Mondjatok mondatokat körforgóban az alábbi igekötős igék más-más jelentésével!

felnéz, **be**olvas, **be**fogja, **EL**NÉZ

A leggyakoribb igekötők: be, ki, le, fel, meg, el, át, rá, ide, oda, szét, össze, vissza, keresztül, haza stb.

7. Melyik foglalkozáshoz melyik igekötős ige illik? Gondolkozzatok közösen! Figyeljétek meg, melyik esetben hol áll az igekötő az igehez képest!

rendőr	meggyógyítja
tanító	készíti el
orvos	el is magyarázza
pilóta	védi meg
tűzoltó	el is oltja
fodrász	felemeli

8. a) Az alábbi igékhez illesszettek párban minél több igekötőt!

nyit

főz

szed

szalad

b) Írjátok le a füzetbe az igekötős igéket! Alkossatok velük mondatokat!

Mit tudok?

SZÓFAJ

Az igehez kapcsolódik.

Módosítja vagy megváltoztatja az ige jelentését.

AZ IGEKÖTŐ

Önálló szófaj.

be, ki, le, fel, el, meg stb.

A helyváltoztató szófaj

Énekeljétek el a Borsót főztem... kezdetű dalt! Gyűjtsetek ti is olyan dalokat, amelyekben az igekötő nem mindig közvetlenül az ige előtt áll, lehet akár utána is!

1. a) Olvasd el újra a fejezetnyitó plakát szövegét!
Keressétek meg párban a kérdések után található igekötős igét!
- b) Írj a füzetedbe az alábbi csoportokba három-három igekötős igét!

Az igekötő közvetlenül az ige előtt áll:

Az igekötő az ige után áll:

- c) Figyeld meg a helyesírásukat! Fogalmazd meg, mit tapasztaltál! Mikor írjuk egybe, és mikor külön az igekötőt és az igét?

2. a) Keresd meg a mondatokban az igét és a hozzá tartozó igekötőt!

Csak még be ne állítsanak a vendégek!

Én ugyan meg sem szólaltam.

El fognak engedni a moziba?

És ti még be is engedtétek?

- b) Figyeld meg, hol van az igekötő az ígéhez képest! Miért nem írjuk mégsem egybe vele? Mondd ki azokat a szavakat, amelyek köztük állnak!

3. a) Olvasd fel az előző feladat mondatait helyes hanglejtéssel!

- b) Találj ki hozzájuk egy rövid történetet!

4. a) Olvasd el a hiányos mondókákat! Pótold az ígékhez tartozó igekötőket!

Kék nefelejcs, kék nefelejcs,

Engem soha ne felejts,

Mert ha engem feledsz,

nyílik a nefelejcs.

fejtem én a kecském,

itta a tejcském,

Az én cicám olyan rémes,

döntötte a csészémet.

- b) Hol állnak az igekötők? Mondd el, mikor hogyan írjuk őket!

5.

a) Az alábbi mondatok felkiáltó mondatok is lehetnének. Olvasd fel így őket! Figyeld meg az igekötők helyét!

El is zárták az utat a forgalom előtt.
Hulló levelek takarták be az ösvényt.
Már ki is mentették a hajóról az utasokat.
A cica le sem mert mászni a fáról.
A hideg víztől meg is fájdukt a torka.
A pincéből a vizet úgy szivattyúzták ki.

b) Mi történhetett a mondatokban leírt események előtt? Miért távolodott el az igekötő az igtől? Beszéljétek meg párban!

c) Írd le a füzetbe csoportosítva az igekötős igéket aszerint, hogy hol állnak az igéhez képest!

6.

a) Dolgozzatok csoportban! Fejtsétek meg a találós kérdéseket!

Ki is nyitják, be is csukják,
kint is van és bent is van,
mégiscsak a házban van.

Ha kinyitod a szárát,
Kinyitja a száját,
Ha becsukod a szárát,
Becsukja a száját.

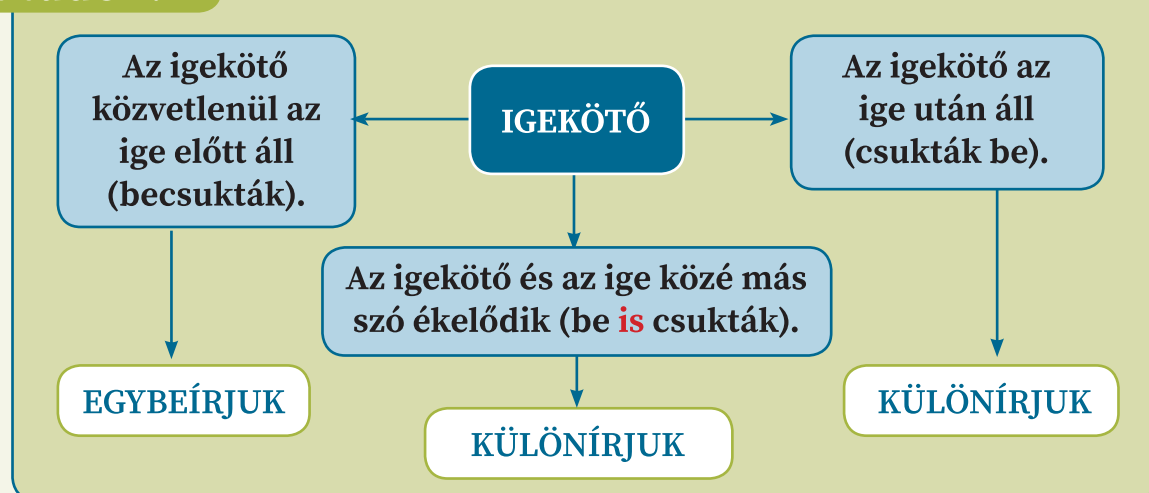

b) Figyeljétek meg az igekötő és az ige közé ékelődő szavakat! Beszéljétek meg a szerepüket a mondatban!

c) Írjátok le a füzetbe az igéket! Hány igekötős ige találtatok?

Mit tudok?

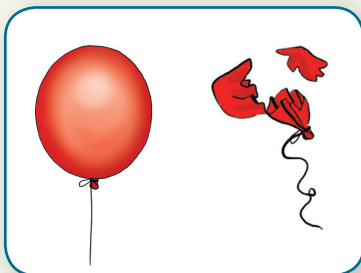
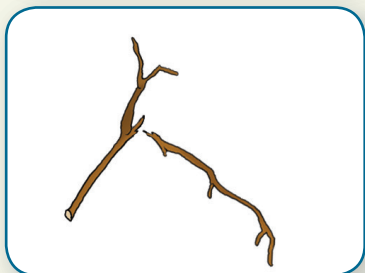
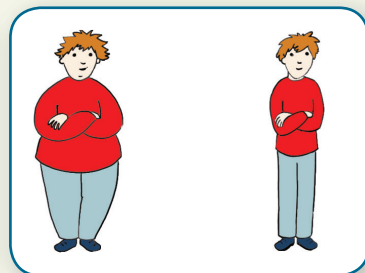

Gyakorlás

Igekötők helyesen

Képzeld el, hogy orvos vagy! Mit mondanál a vizsgálat során a betegnek? Játsszátok el párban a jelenetet! Sorold fel az elhangzott igekötős igéket!

1. a) Találj ki minden képhez egy-egy igekötős igét! Írd le őket a füzetedbe!

- b) Foglald őket mondatba! Az igekötő legyen minden lehetséges helyen!

2. Mit kell tudni az igékről? Döntsd el, igazak vagy hamisak az állítások! Indokold meg a választásodat!

Ha az igekötő közvetlenül az ige előtt áll, különírjuk őket.

Az ige és az igekötő között állhat egy harmadik szó.

Ha az igekötő az ige után áll, gyakran különírjuk.

Az igekötő mindig megváltoztatja az ige eredeti jelentését.

Az igekötők sokszor irányt is jelölnek.

3. a) Hány igekötős igét találtok a szósorokban?

felemel	felség	leves	elrak	levesz	feleség	kilincs	ki is ad
kiabál	felfut	felleg	néz át	megbíz	átok	pakol szét	lebeg

- b) Beszéljétek meg, hogy mit tudtok az igekötős igék helyesírásáról!

4. a) Beszéljétek meg, hányféle jelentése lehet a következő szavaknak!

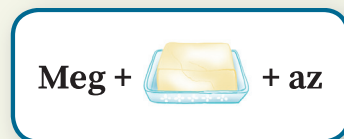
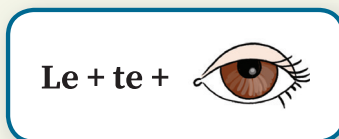
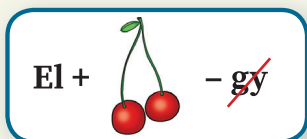
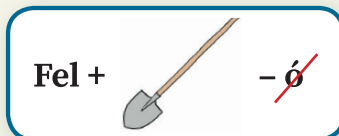
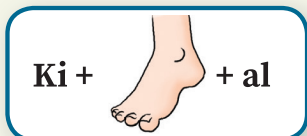
feltesz

megköt

fellép

- b) Mondjatok egy-egy mondatot az igekötős igék különböző jelentéseivel! Derüljön ki a különbség!

5. a) Fejtsd meg a képrejtvényeket! Minden megfejtésed egy-egy igekötős ige legyen!

- b) Írj az igékkel egy-egy mondatot a füzetedbe!

6. Összekeveredtek a mondatokban az igekötők. Cseréld ki a helytelenül használt igekötőket! Írd le a kijavított mondatokat a füzetedbe!

Úgy megijedtem, hogy átvért a veríték.

A macska az ablakból felvert egy cserepet.

A hatalmas lárma minden szomszédot elvert.

Levertem a fejem, és hatalmas púp nőtt rajta.

A barátom megvert, mert mégsem jött el a megbeszélt találkozóra.

7. Idézzétek fel az összetett szavak helyesírását!

- a) Figyeljétek meg az igekötős igék szótagolását! Mit tapasztaltok?

fel|ad|ta • meg|áll|tam • át|e|sik • el|ér|jük • fel|e|mel • el|á|rul

- b) Állapítsd meg az alábbi szavak szófaját! Figyeld meg a tagolásukat!

fel|ad – fel|a|dat

meg|áll – meg|ál|ló

el|ol|vas – el|ol|va|ság

fel|vág – fel|vá|gós

Összefoglalás

Igék sokasága

Vegyél elő egy dobókockát, és dobj egyet! Alkoss annyi betűből álló igét, amennyit dobtál! Mondj el a tanultak alapján alkotott igeről mindent, amit tudsz!

1.

a) Olvasd el a találós kérdéseket! Találd ki a megfejtéseket!

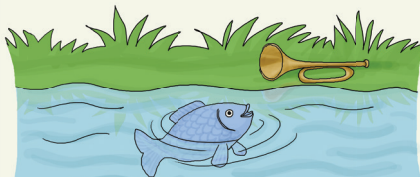

b) Keresd meg az igéket a találós kérdésekben! Másold le őket a füzetbe!

c) Mondd el mindegyiknél, hogy jelentése szerint milyen ige!

Fa a nyele, vas a foga,
földön csúszkál ide-oda.

Ha rám akad valami a vízben,
többé már el nem ereszttem.

Eszik, iszik, mégsem hízik,
akinek van, pödörgeti.

Állat vagyok, vízben élek,
este a parton zenélek.

2.

a) Olvasd el a szavakat! Nevezd el a csoportokat a bennük szereplő igék alapján!

ettem, volt, aludtál,
nyertünk,
szomorkodtak

eszem, van, létezik,
adsz, nevetek,
nyerünk, kér

enni fogok, lesz,
aludni fogsz, leszek,
meg fogom kérni

b) Írd le a füzetbe a csoportok nevét! Írj mindenhová még két-két igét!

3.

a) Melyik szót melyik betűvel írjuk? Beszéljétek meg négyes forgóban!

ken • ed

megi • ed

• egel

leha • ol

meg • ön

korcsó • ázik

ki • avít

ly

j

é • szakázik

szab • uk

szabá • oz

fo • ik

fo • togat

megfá • dul

fo • tat

el • átszik

b) Diktáljátok le egymásnak a szavakat! Ellenőrizzétek a helyesírást!

4.

a) Olvassátok el a szöveget! Figyeljétek meg a kiemelt szavak helyesírását!

Télen is **menjete** **ki** a szabadba! Séta közben **megcsodálhatjátok** a havas fákat. Ha **meg is rázzátok** őket, újból **ellepi** a gallyakat a hó. Az ágak között fázósan **bújnak meg** a madarak. Élelmet keresnek. Ha **megtalálták** a madáretetőt, hívják társaikat. Néha **feltűnik** egy-egy varjúcsapat, akik hangos káromgással **telepednek le** a közeli fán. Aztán **elrepülnek** a mező felé. **Át is repülnek** fölötte.

b) Keressétek meg a mondatokban az igekötős igéket! Beszéljétek meg, melyiket hogyan kell helyesen leírni! Idézzétek fel a szabályokat!

c) Másolj le egy-egy igekötős igét a füzetedbe a szabályok szerint!

5.

a) Pótold szóban a szavakból hiányzó magánhangzókat a társaddal! Írd le az igéket a füzetbe!

s ? g ? t,

h ? sszabb ? t,

z ? ld ? l,

s ? mp ? ly ? g,

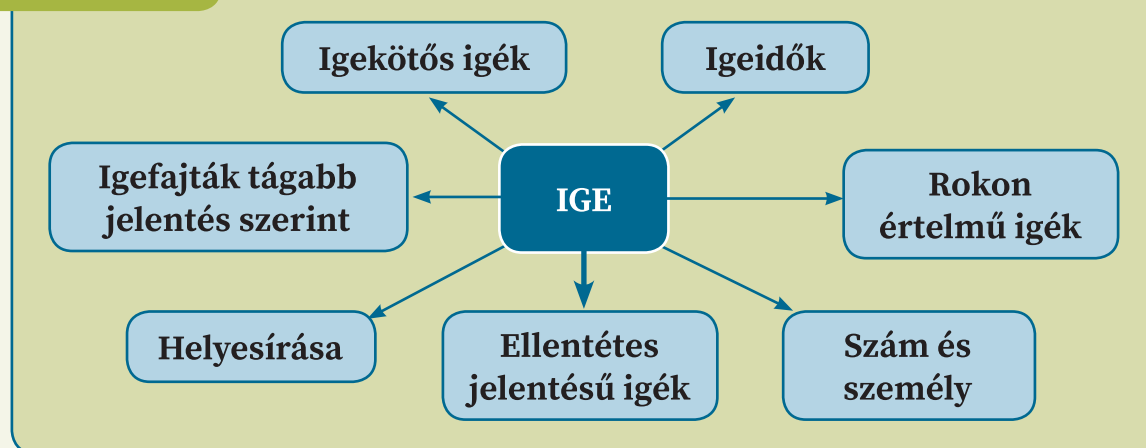
k ? nd ? l

b) Foglalj hármát mondatba!

6.

Mondd el az ábra segítségével, mi mindent tanultál az igékről!

Mit tudok?

Melyik fejezetnyitó kép tetszett a legjobban? Nyisd ki a könyved annál a képnél! Fogalmazz mondatokat a kép részleteivel kapcsolatban!

- A hajó úszik.

Mikor?

- b) Írd le a szavak közül a mellékneveket a füzetedbe!**

-

- b) Írd le a mellékneveket csoportosítva a füzetedbe eszerint: alapfok, középfok, felsőfok!**

- 5. a) Olvasd el a szöveget! Mi a furcsa benne? Beszéljétek meg! Javítsátok ki szóban!**

A szegény ember ócska kis palotában lakott. Egy nap elhatározta, hogy befogja rozoga paripáját, és a királyhoz indul annak pompás, hatalmas kunyhójába, hogy szolgálatban keressen. Útközben egy jóságos boszorkánnyal találkozott, aki megállította az áthatolhatatlan, ritkás erdőben. Le akarta beszélni az embert, hogy továbbmenjen, mivel dél lett, és az égbolton már ragyogtak a csillagok. Felajánlotta neki, hogy maradjon az ő tágas, szép viskójában...

b) Keresd meg az igéket! Írd le őket a füzetedbe!

c) Hogyan folytatnátok a történetet? Fogalmazzátok meg közösen!

- 6. Mondjátok el, mettől meddig kell mennetek, hogy az otthonotoktól az iskoláig érjétek! Használjátok minél több toldalékos vagy névutós főnevet!**

- 7. a) Olvasd el a mondatokat! Keresd meg a mondatokban a tulajdonnevet és a közneveket!**

Thököly Imre 1678-ban lett a kurucok vezére.
Esze Tamás csapatával várta Rákóczi Ferencet a határszélen.
Bessenyei György Mária Terézia testőre volt.
Jelky András, a bajai szabólegény 1754-ben indult el kalandos útjára.
Kossuth Lajos „a legnagyobb magyarnak” nevezte Széchenyi István grófot.

b) Másold le a füzetedbe a személyneveket betűrendben!

- 8. Keresd a sorban a kakukktójást! Mondd el! Indokold választásodat!**

külső, bő, felső, kitűnő, felhő, hazaszerető
hiú, lassú, domború, ifjú, odú, sanyarú

- 9. a) A mondatokban tulajdonnevek bújtak el. Keresd meg őket!**

A halász lóra pattan.
A tűzhely vasán dorombol a cica.
A ház ablaka tiszta.

b) Írd le a megtalált neveket, ügyelj a helyesírássra!

c) Készíts te is hasonló rejtvényt!

Játsszunk a szavakkal!

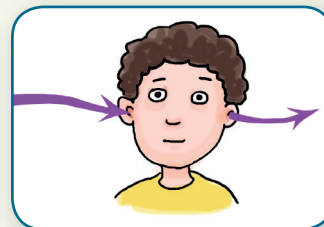
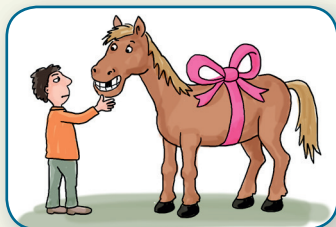
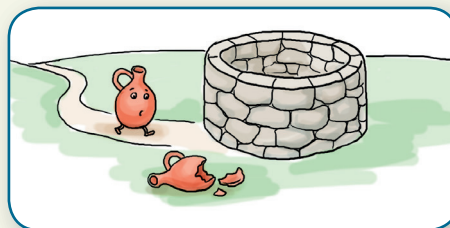
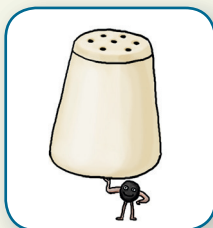
Beszéljétek meg párban, hogyan mondanátok csupa „ö” hanggal a következő szavakat: azonnal, koplal, beképzelt, buzdít!

1. Figyeld meg a szóláncot alkotó szavak szófaját! Folytasd a szóláncot minél több szóval a szabálynak megfelelően! A folytatást a füzetedbe írd!

fut taxi ingyenes simít teherautó óriási

2. a) Találd ki, mely szólások, közmondások szó szerinti jelentését ábrázolják a képek!

- b) Beszéljétek meg párban a megfejtéseket! Értelmezzétek a valódi jelentésüket!

- c) Diktáljátok le egymásnak a szólásokat, közmondásokat a társaddal a füzetbe! A felénél cseréljétek!

3. Hány szó bújt el az összetett főnevekben? Keress meg minél többet! Írd le a szavakat a füzetedbe!

halászhajó **VÍZLÉPCSŐ** **telefonhálózat** **babanapló**

4. a) Találd ki az eszperente meghatározásokhoz tartozó szavakat! Több jó megoldás is létezik. Írj le egyet-egyet a füzetedbe!

Ezen helyen veszel kenyeret.
Gyerekek kedvenc eledele.
Leveledet ebbe teszed bele.

Tereken leled meg.
Keretbe teszed.
Kertedben leszedve eszed.

- b) Nevezd meg a leírt szavak szófaját!

5. Most te próbáld meg az **eszperente** fogalmazást! Fejezd ki csupa **e**-vel a következő szavakat!

labda kuka játszótér orvos étel macska

6. Fejezd ki mindegyik meghatározást egy főnévvel, amely a **ló** szót tartalmazza!

Puhatestű állat, két kemény „teknőben”.

Ebben lakik a ló.

Halak kifogására alkalmas eszköz.

A plafonnal ellentétes hely a házban.

Simává varázsolja a gyűrött ruhákat.

a) Írd le a szavakat a füzetedbe!

b) Találj ki a társaddal hasonló feladványokat!

7. a) Mindegyik szóban elbújt egy ige. Keresd meg, és írd le az újabb igt a füzetbe!

villamos, pillangó, madár, szikrázó, véres, függöny, lekvár, Elemér

b) Mutass be két szót némajátékkal! A társad találja ki, melyik kettőre gondoltál!

8. a) Fejtsd meg a kódok alapján a szavakat! Írd le az alkotott szavakat a füzetedbe!

	A	B	C	D
1.	kulcs	lap	jég	fog
2.	hajó	kendő	lyuk	hír
3.	pálya	kefe	zseb	úr

A/1. C/2.

D/1. B/3.

C/1. A/3.

D/3. A/2.

D/2. B/1.

C/3. B/2.

b) A füzetedben bontsd szótagokra az összetett szavakat álló egyenes vonallal minden lehetséges helyen!

c) Találd meg azt a kódot, amellyel egy újabb összetett szót tudsz alkotni! Írd a kódot a füzetedbe!

Tartalom

ISMÉT EGYÜTT! ISMÉTELJÜNK!	6	AZ IGE	68
Vissza a hangokig, betűkig!	8	Igéről igére	70
Vissza a szavakig!	10	Rokonság vagy ellentét?	72
Vissza a mondatokig!	12	Izgó-mozgó szavak	74
Közöljünk, érdeklődjünk!	14	Történt valami?	76
		Van vagy nincs?	78
A MONDATFAJTÁK	16	A végén is helyesen	80
Másfajta szándék	18	Kik és mennyien?	82
Úgy érzed? Kiáltás!	20		
Kérés vagy parancs?	22	AZ IGE ÉS AZ IGEIDŐK	84
Bárcsak úgy lenne...	24	Múlt, jelen, jövő idő	86
Az öt mondatfajta	26	Éppen most...	88
		Régebben esett meg	90
A SZÓFAJOK – A FŐNÉV	28	A jövőben következik	92
Szavak csoportjai	30	Minden időben	94
A legfőbb nevek	32		
Rokonság vagy ellentét?	34	AZ IGE ÉS AZ IGEKÖTŐ	96
Szóösszetételek	36	A hűséges szófaj	98
Közös és saját nevek	38	A helyváltoztató szófaj	100
Közös nevek	40	Igekötők helyesen	102
Saját nevek	42	Igék sokasága	104
		Már ismerem!	106
A FŐNÉV ÉS A HOZZÁ TARTOZÓK	44	Játsszunk a szavakkal!	108
Főnevekhez ragadva	46		
Egynél többen vannak	48		
Kit? Mit? Kiket? Miket?	50		
Miből? Miben? Mibe?	51		
Miről? Min? Mire?	52		
Mitől? Minél? Mihez?	53		
Főnév előtt	54		
Főnév után	56		
A MELLÉKNÉV	58		
A tulajdonságok szófaja	60		
Melléknevek fokról fokra	61		
Rokonság vagy ellentét?	62		
Írjuk helyesen!	64		
Melléknevek összegezve	66		

Jelmagyarázat

Párban dolgozz!

Csoportban dolgozz!

Írd le a füzetedbe!

Figyeld meg! Foglaljátok össze!

Nyomta és kötötte:
Felelős vezető:
A nyomdai megrendeléstörzsszáma: